

MAGYAR NEMZET

TÖRTÉNETE

(TÖRTÉNETI TANULMÁNYOK SZÁMAI A)

III.

SEBESZTHALALÓLY

1891. ÉVFOLYAM

NYELV-ÉS IRASZTUDOMÁNYI

AKADÉMIA KIADÁSÁNAK

ELŐZŐ SZÁMAI

JÓ PAJTÁS

SZERKESZTŐ:
SEBŐK ZSIGMOND.

FŐMUNKATÁRS:
BENEDEK ELEK.

KÉPES GYERMEKLAP.

A JÓ PAJTÁSban hétről-hétre közli Sebők Zsigmond, a Maczko úr utazásainak szerzője, DÖRMÖGŐ DÖMÖTÖR, a Maczko nemzetseg dicsősége mulatságos utazásait.

A JÓ PAJTÁS többi cikkeit is a legjobb írók írják. Szép meséket, elbeszéléseket, mulatságos apróságokat, szindarabokat, érdekfeszítő történeteket írnak bele állandóan Mikszáth Kálmán, Benedek Elek, Szőlősi Zsigmond, Molnár Ferencz, Rákosi Viktor, Móricz Zsigmond, Schöppfán Aladár, Szemere György, Abonyi Árpád és más országos hírű írók. Köztük Lévy József, Endrédi Sándor, Kozma Andor, Abrányi Emil, Lampérth Géza stb. írnak gyermekverseket a JÓ PAJTÁS-ba.

Rejtvényeinek megfejtő értékes könyvjutalmakat nyerhetnek a soroláson.

A JÓ PAJTÁS minden karácsonyra gazdag tartalmu és díszes kiállítasu ajándékkal lepi meg olvasóit. Ez a

„A JÓ PAJTÁS ALMANACHJA”,

egy terjedelmes kötet könyv, legjobb ifjúsági íróink meséiből, elbeszéléseiből, egyéb közleményeiből összeállítva, szép képekkel. Azonkívül kedves kis tárcza-naptárt is kap ingyen, ajándéku minden előfizető.

Mutatványszámot a JÓ PAJTÁS-ból ingyen kap mindenki, aki azt egy levelezőlapon kéri a kiadóhivataltól.

Előfizetési ára negyedévre
2 korona 50 fillér.

Előfizetéseket elfogad és mutatványszámot ingyen küld

a JÓ PAJTÁS kiadóhivatala:

Franklin Társulat, Budapest,
IV., Egyetem-utca 4.

és a fiók-kiadóhivatal:

Lampel R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) R. T.,
Budapest, VI., Andrássy-út 21.

1934

A Franklin Társulat és László B. könyvkereskedése (Wolfgang-utca 11. és 13. sz. ház) Budapest, Királyteremtér 143. (Egyetem utca) mellette.

Legjobb otthon

1000 oldalnyi szöveg
1000 képmelkép
1000 illusztráció

EZEREGY ÉJSZAKA REGÉI

Az emberiség mesekincsének ez a könyv egyik legszebb drágagyöngye, Radnóti Miksa kitűnő fordításában.

Kis dekameron

Valogatott beszédek
Jóna Jókai Mór

Ötödik kiadás, Negyedik Ártalálás díjjal
Ára vászonkötésben 6 korona
Jókai Mór egyik legjelentősebb műve, egy nagy mestere volt mind a regénynek. Ez a könyve az ifjú Jókai műveinek ahhoz a csoportjához tartozik, a melyet a nagy Jókai Robinsonnak minden műveinek olvasásánál.

Legjobb otthon

Igaz történet A Harca a nagy háború számára elbeszéli a nagy háború. Vászonkötésben 6 korona

Gyermekszínház

1. A legújabb gyermekszínház
2. A legújabb gyermekszínház
3. A legújabb gyermekszínház
4. A legújabb gyermekszínház
5. A legújabb gyermekszínház
6. A legújabb gyermekszínház

Legszebb magyar mesék

Az ifjúságnak és népnek meséi
Móka bácsi (Halasz Ignác)
Négy sorozat, négy kötetben. Egy-egy kötet ára díszes bekötésben 6 korona.

Összesen százötven mese van a négy kötetben, valóságos kis mesék könyvtár. Ez állás közli csupán egy sem, a mely ne volna szép, mulattató, magyar.

Ingyen kap mutatványszámot a **JO PATTAS** ból, aki a kiadóhatalmától levelezőlapot

111-112. o. alól

2741037709

A
MAGYAR NEMZET
TÖRTÉNETE

(TÓT AJKÚ TANULÓK SZÁMÁRA)

IRTA

SEBESZTHA KÁROLY

KIR. TANFELÜGYELŐ

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1909

Dejiny maďarského národa
(Pre slovenských žiakov)

w 19,910

Slovenská pedagogická knižnica Bretislava	
Sign.	
Prír. č.	185806

452.2 (4/1) (071) - U

V. OSZTÁLY.

1. A magyarok.

A magyarok ^{régen} hajdanában Ázsiában, később a *Don* tövénél laktak, honnét 884. év körül kivándoroltak új hazát keresni. Hét törzsre oszlottak. De hogy

Árpád pajzsra emeltetése.

erejüket egyesítsék, egy fővezért választottak maguknak: Árpádot, akivel ilyen szerződést kötöttek: 1. Míg Árpád fiutódjai ki nem halnak, azok közül választ a nemzet vezért. 2. Amit közösen szereznek, abból közösen részesülnek. 3. A törzsfőket soha sem zárják ki a nemzet tanácsából. 4. Aki a vezérhez

A vérszerződés.

hűtlen lesz, annak a vére ontassék. 5. Ha a vezér, vagy utódai közül valaki megszegné a szerződést, az átok alatt legyen.

E szerződés képezi alapját a magyar alkotmánynak.

Szótár :

magyarok: Uhria.
rokon: rodina.
honnét: odkiaľ.
kivándorolni: vyvandrovať.
törzs: kmen.
erő: sila.
egyesíteni: spojiť.
fővezér: hlavný vodca.
választani: voliť.
szerződés: smluva.
kötni: viazať.
míg: pokiaľ.
fiutód: mužský potomok.
halni: zomreť.
azok közül: zpomedzi tých.

nemzet: národ.
közösen: spoločne.
szerezni: nadobudnúť.
részesülni: účastniť sa.
sohasem: nikdy.
kizárni: vytvoriť.
tanács: rada.
hűtlen: neverný.
vér: krv.
ontani: vyliat.
valaki: volakto.
megszegni: zrušiť.
átok: kliatba.
alap: základ.
alkotmány: ústava.

Kérdések: Hol laktak a magyarok hajdanában? Hány törzsre oszlottak a magyarok? Miért választottak maguknak fővezért? A választásnál milyen szerződést kötöttek? 1-ör, 2-or, 3-or, stb. — Mit képez a szerződés?

2. A magyarok belélete.

A magyarok vitéz harcosok voltak; jól lovagoltak, a kardot ügyesen forgatták s a nyíllövésben nem volt párjuk. Békében baromtenyésztéssel foglalkoztak. A fegyverek, lószerszámok és ékszerek készítésében mesterek voltak; a szomszéd népekkel csere-kereskedést űztek. Vallásuk pogány volt; egy főistent imádtak: a Hadúr-t; hittek a másvilágban is. Halottaikat folyamok mellé vagy dombok alá temették. Házi életükben erkölcsösek voltak. Egy nővel éltek. A gyermekek a családban nevelkedtek föl s ha fölnöttek, követték atyjukat a vadászatokra és a harcba. †

Szótár:

belélet: vnútorný život.

lovagolni: jazdiť.

kard: meč.

ügyesen: šikovne.

forgatni: obracať.

nyíl: šíp, strela.

lövés: strielanie.

béke: pokoj.

fegyver: zbroj.

lószerszám: chamy.

ékszer: šperk, ozdoba.

csere: zámena.

imádni: velebiť.

hinni: veriť.

másvilág: druhý svet.

halott: mrtvola.

temetni: pochovávať.

erkölcsös: mravný.

nevelkedni: vychovávať.

követni: nasledovať.

vadászati: poľovačka.

Kérdések: Mily harcosok voltak a magyarok? Békében mivel foglalkoztak? Milyen vallásuk volt? Halottaikat hová temették? Házi életükben milyenek voltak? A gyermekek hol nevelkedtek föl?

3. A honfoglalás.

A magyarok azzal a szándékkal jöttek ki ős hazájukból, hogy nagy ősük Attila birodalmát elfoglalják. E birodalom Magyarország volt, a mi mai hazánk. E földön akkor különböző nyelvet beszélő népek laktak, mint: a bolgárok, németek, tótok és morvák.

A pusztaszeri nemzetgyűlés.

A magyarok 889. évben jöttek be az országba a vercekei szoroson át. Alpárnál legyőzték a bolgárokat s néhány év alatt elfoglalták az egész országot. Ekkor Árpád Pusztaszeren nagy gyűlést hívott össze. Ott az országot maguk között fölosztották s törvényeket alkottak az ország igazgatására.

Szótár:

<i>honfoglalás:</i> zaujatie vlasti.	<i>ős:</i> praotec.
<i>szándék:</i> úmysel.	<i>elfoglalni:</i> zaujat.
<i>őshaza:</i> pravlast	<i>mai:</i> terajši.

különböző: rozličný.

bolgár: Bulhar.

német: Nemeec.

tót: Slovák.

morva: Moravan.

szoros: prielaz.

legyőz: premôct.

néhány: niekoľko.

gyűlés: shromaždenie.

összehívni: svolat.

maguk között: medzi sebou.

törvény: zákon.

alkotni: utvorit.

igazgatni: spravovat.

Kérdések: Mily szándékkal jöttek ki a magyarok Ázsiából? Melyik volt e birodalom? Ki lakott akkor e földön? Mikor jöttek be a magyarok? Hol győzték le a bolgárokat? Hol hívott össze Árpád gyűlést? Mit csináltak a pusztaszeri gyűlésen?

4. A pogányság kora.

A honfoglalás után még száz évig maradtak a magyarok pogányok. Ez idő alatt a szomszéd országok lakóit sokat háborgatták. Sokszor berontottak Német-, Görög- és Olaszországba, honnét mindig sok harci zsákmányt hoztak haza. A szomszéd népek, hogy a magyarokat szelidebbé tegyék, a keresztény vallásra akarták őket téríteni. Géza magyar fővezér hajlott is a kereszténységhez: keresztény nőt vett nőül s családját is megkereszteltette. Fia Vajk a kerestségnél István nevet kapott (997-ik évben).

Szent István.

Szótár:

maradni: zostat.

háborgatni: znepokojovat.

beront: vrútit sa.

mindig: vždy.

zsákmány : korist.
hozni : doniest.
haza : do domu.
szelid : krotký.
akarni : chceť.

téríteni : obrátif.
hajlani : náchylným byť.
megkeresztelni : pokrstif.
kereszttség : krst.
kapni : dostať.

Kérdések : A honfoglalás után meddig maradtak a magyarok pogányok ? Ez idő alatt a szomszéd országok lakóival mit tettek ? A szomszéd népek mit akartak a magyarokkal ? Géza magyar fővezér hajlott-e a kereszténységhez ? Gézának fia a keresztésnél milyen nevet kapott ?

A magyar szent korona.

5. A kereszténység fölvétele.

István, amint fejedelemmé lett, az egész nemzetet megkereszteltette. Keresztény papokat hívott be a szomszéd országokból s templomokat építtett. A pogány vallást eltiltotta s a keresztény rabszolgákat szabadokká tette; a templomok és kolostorok mellé pedig iskolákat állított. Ez érdemeiért a pápa koronát küldött

neki, mellyel az 1001-ik évben Esztergomban királlyá koronázták és ő lett a magyarok első királya. Halála után az egyház őt a szentek sorába vette föl.

Szótár :

nemcsak : nielen.
pap : kňaz.
hívni : volať.

templom : kostol.
építeni : stavať.
püspökség : biskupstvo.

Szent István megkoronáztatása.

förlállít: vystavit.

király: král.

koronázni: korunovat.

első: prvý.

egyház: cirkev.

eltill: zakázat.

rabszolga: otrok.

szabad: slobodný.

tenni: urobiť.

kolostor: kláštor.

érdem: zásluha.

pápa: pápež.

küldeni: poslat.

szent: svätý.

sor: rad.

fölvenni: prijať.

Kérdések: István kit kereszteltetett meg? Kiket hívott be a szomszéd országokból? Mit küldött neki a pápa? Hol koronázták őt királlyá? Halála után az egyház howá vette őt föl?

6. A magyar alkotmány megalapítása.

Szent István a királlyal hazánk alkotmányát is megalapította. Az ország lakóit rendekbe osztotta. Első rend lett a főpapoké; a második a világi főuraké s a harmadik rend a harcosoké, kikből később a köznemesek lettek. Az országot vármegyékre osztotta.

totta, ezekbe főispánt és szolgabirákat állított. A királyi udvarba magas méltóságokat nevezett ki. Ilyenek voltak: a nádor, ki a király helyettese volt; az országbíró, ki a nádort helyettesítette; a kincstárnok, ki az ország jövedelmeit kezelte.

Szótár:

megalapítani: založiť.

rend: stav.

főpap: arcikňaz.

szolgabíró: slúžny.

méltóságos: hodnosť.

kinevezni: vymenovať.

nádor: palatín.

főúr: veľmož.

kőznemes: zeman.

főispán: hlavný župan.

helyettes: námestník.

országbíró: krajinský sudca.

helyettesíteni: zastupovať.

kincstárnok: pokladník.

jövedelem: dôchodok.

kezelni: spravovať.

berendezés: usporiadanie.

Kérdések: Mit alapított meg Szent István? Hogyan osztotta föl az ország lakóit? Hogy osztotta föl az országot? A királyi udvarba kiket nevezett ki?

7. Szent László.

Szent István nagy művét, a kereszténység elterjesztését, egyik utódja, László fejezte be. Ő 1092-ben törvényt hozott, melyek elrendelték: a vasárnapok és ünnepek megtartását, templomok építését, isteni tisztelet látogatását; a lopást, rablást és a pogány vallás követését pedig szigorúan tiltották.

László király szerezte meg Horvátországot is. A horvátok utolsó fejedelme Zvojnimir Lászlónak sógora volt. Ez korán elhalván, az országot özvegyére hagyta. A horvátok azonban az özvegynek nem akartak engedelmeskedni, mire az testvérét Lászlót hívta be az országba, ki azt egész a Kulpa vizéig elfoglalta s hazánkhoz csatolta.

Sok véres harcot küzdött László a fekete-tenger mellett lakó kunok ellen is, kiket szerencsésen legyőzött. Vitézségének híre oly nagy volt, hogy mikor az európai népek keresztes háborút indítottak az Ázsiában lakó törökök ellen, kiktől Palesztinát (a Szent-földet) akarták elvenni, Lászlót választották meg fővezérnek. De

Szent László.

László meghalt mielőtt a hadjárat megkezdődött volna.

Az egyház őt is a szentek sorába iktatta.

Szótár:

mű: dielo.

utód: potomok.

befejezni: zakončit.

látogatni: navštevovať.

lopás: krádež.

követni: nasledovať.

tiltani: zakázat.

iktatni: vzniesť.

törvény: zákon.

rablás: zbojstvo.

özvegy: vdova.

engedelmeskedni: poslúchať.

véres harc: krvavý boj.

keresztes háború: križiacka vojna.

török: Turek.

Kérdések: Ki fejezte be Szent István művét? Milyen törvényeket hozott László? Ki szerezte meg Horvátországot? Ki hívta be Lászlót Horvátországba? Kik ellen küzdött László? Európa népei minek választották meg Lászlót?

8. A tatár pusztítás.

Másfélszáz évvel László uralkodása után Ázsiából egy vad nép rontott be Európába: a tatár. Ez mindenütt öldökölt, égetett, pusztított és az egész világot le akarta igázni. E vad nép 1241-ben rohanta meg

hazánkat. A magyar király, IV-ik Béla a Sajóig ment a tatárok elé. A Mohi-pusztán ütközött össze a két sereg. A tatárok sokkal többen voltak, s a magyarokat véres harcban legyőzték. 64,000 magyar vitéz maradt a csatamezőn. Maga a király is futva menekült Ausztriába s onnét az Adriai tengerre. A tatárok pedig az egész országot elpusztították. A városokat és falvakat fölégették, a védtelen népet összehajtották és legyilkolták.

Tatár lovas.

Csak az menthette meg életét, aki az erdőkbe vagy a mocsarak közé bujdosott. Másfél év múlva távoztak a tatárok a teljesen elpusztított és kiölt országból.

A tatárok távozása után IV. Béla csak pusztaságot és romokat talált az országban. Ő fölkereste az elbujdosottakat, visszavitte őket lakóhelyeikre. Külföldről gabonát és marhát hozatott, azt kiosztotta a nép között.

És mivel a lakosság sok helyen teljesen kiöletett, a

szomszéd német és szláv országokból hívott be új lakókat. Ezeket többnyire a kiölt városokba telepítette le. Hogy pedig jövőre hasonló támadás ellen a nemzet magát jobban megvédhesse, Béla elrendelte, hogy a városokat erős falakkal vegyék körül. A főuraknak is megengedte, hogy maguknak várakat építsenek. Ebből később az a baj lett, hogy a főurak az erős várakban elhatalmasodtak, s a királyoknak nem akartak engedelmeskedni. A városok azonban biztos fa-

II. Béla visszatér elpusztult országába.

laik mögött szépen fölvirágoztak, s az ipar és kereskedelem bástyáivá lettek.

Szótár :

másfél száz : poldruhasto.

öldökölni : zabijaf.

égetni : pálif.

pusztítani : pustošif.

leigázni : ujarmit.

menteni : ochránit.

bujdosni : blúdiť.

megrohan : napadnúť.

összeütközni : srazif.

csata : bitka.

elveszteni : ztratif.

védtelen : bezbranný.

összehajt : sohnať.

legyilkol : zavraždit.

alakít : utvorif.

futni : bežať.

menekülni : zutekať.

eltávozni : odstránif sa.

visszatérni : navrátif sa.

helyredállítás : dostavenie ;

sriadenie.

rom : srúcanina.

találni : najst.

fölkeresni : vyhľadať.

elbujdosott : zablúdený.

visszavinni : nazpät viesť.

körülvenni : objať.

megengedni : povolif.

vár : zámok.

később : neskôr.

baj : nerest.

külföld : cudzozemsko.

teljesen : celkom.

többnyire : zväčša.

együttal: razem.

elrendelni: nariadif.

elhatalmasodni: zmôct sa.

biztos: istý.

fölvirágozni: rozkvitat.

ipar: priemysel.

bástya: bašta.

Kérdések: IV-ik Béla uralkodása alatt melyik nép rontott Európába? Milyen nép volt ez? Mikor rohanta meg hazánkat? Hol ütközött össze vele a magyar király? Mit tettek a tatárok? Ki menthette meg tőlük életét? Béla, hogy menekült meg? Mikor tért vissza országába? Hogy falálta Béla az országot? Mit tett ő az ország helyreállítására? Kiket hívott be a szomszéd országokból? Mit rendelt el? Milyen baj lett ebből? Mi történt a városokkal?

9. Hazánk fénykora.

1301-ben III. Endrével kihalt az Árpád-család. Ekkor a nemzet más királyi családból választott magának uralkodókat. Ezek között leghatalmasabbak

Nagy Lajos.

voltak Róbert Károly és ennek fia Nagy Lajos. Károly a hatalmas főurakat, akik a gyengébbeket elnyomták, leverte, s váraikat lerontotta. A városokat nagy szabadalmakkal ajándékozta meg és a bányákat nagyban műveltette.

Fia Lajos még nagyobb király volt. Ez bölcs kormányzása és szerencsés háborúival a Nagy nevet érdemelte ki. Meghódította Moldva-, Oláh-, Szerb-, Bolgárországokat és Velencét adófizetésre kényszerítette. Nagy hasznára vált az országnak az ő olaszországi hadjárata, melyet azért viselt, hogy öccsének Endrének halálát megbosszulja, kit nápolyi alattvalói meggyilkoltak. A hadjáratban résztvett urak megismerkedtek Olaszországban az akkori legremekebb építményekkel és műremekekkel, s hazajöve azokat nálunk is utánózták. Lajos híre oly nagy volt, hogy 1370-ben még a lengyelek is királyuknak választották. Ekkor a magyar király az Adriai- és a Fekete-tengertől a Keleti tengerig uralkodott.

Szótár :

kihalni : vymret.

lerontani : zhubit.

szabadalom : vjsada.

megajándékoz : obdarit.

bánya : baňa.

bölcs : múdry.

kényszeríteni : prinútit.

megbosszulni : pomstit.

építmény : stavba.

utánoz : napodobnit.

művelni : obrábat.

szerencsés : šťastný.

kiérdemel : zaslúžit.

hír : chýr.

Kérdések : Mikor halt ki az Árpád-család? Honnét választott akkor a nemzet uralkodókat? Ki volt ezek közt a leghatalmasabb? Mit tett Károly? Milyen király volt fia? Mit érdemelt ki magának Lajos? Mit hódított meg Lajos? Miért viselte olaszországi hadjáratát? Mivel ismerkedtek meg a hadjáratban a magyarok? Kik választották őt királyuknak?

10. Hunyadi János.

1350. év körül Ázsiából megint új nép jött be Európába: a török. Ez harcias vitéz nép volt, mely meghódította előbb Görögországot, majd Boszniát, Szerbiát, Bolgár, Moldva és Oláhországokat. Így lett hazánk szomszédja. De nagyon rossz szomszéd volt, mert sokszor berontott az országba s itt rabolt és zsákmányolt. Ezért a magyar örökös háborúban állott vele. Egyik királyunk: Ulászló 1444-ben Várnánál el is esett a törökök elleni harcban.

Hunyadi János.

Nagy szerencséje volt hazánk-nak, hogy volt akkor egy jeles vezére: Hunyadi János, kit a nemzet kormányzónak választott a gyermek V. László király idejében. Ez a törökök ellen vitézül megvédelmezte hazánkat. Őt nagy és számos kis ütközetben verte meg a törököket, kik hazánkat mindenkép meghódítani akarták. Mikor pedig 1456-ban Murad török szultán 200,000 főnyi sereggel indult

hazánk ellen, Hunyadi 10,000 vitézzel, s a Kapisztrán János szerzetes által gyűjtött kereszties haddal, Belgrádig ment eléje. Ott a lelkes csekély had oly hevesen támadta meg az óriási török sereget, hogy abból 30,000-t levágott s a többit megfutamította. E nagy vereség után a török sok ideig békén hagyta hazánkat.

Szótár :*kormányzó* : gubernátor.*szerzetes* : mnich.*megvédelmezni* : obránit.*hevesen* : prudko.*indulni* : vrhnúť sa.*megfutamítani* : zahnať.

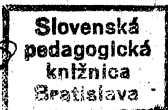
Kérdések : Mikor jött a török Európába? Mit hódított meg? Milyen szomszédunk volt? Ki esett el a törökök ellen? Ki volt akkor a magyarok vezére? Hányszor verte meg a törököt? 1456-ban ki indult hazánk ellen? Hol támadta meg Hunyadi a törököt?

M. Mátyás király.

1458-ban a nemzet Hunyadi fiát Mátyást választotta királynak. Sohasem volt a magyarnak kedveltebb királya. Ő a hosszas háború alatt meglazult rendet helyreállította; a Felvidéken garázdálkodó cseh rablókat megfékezte; az ország határán foglalgató német császárt megverte, s a vele tartó főurak várait lerombolta; a déli határokon rabló törököket kiűzte, s gondja volt rá, hogy az országban mindenütt rend és béke legyen, s hogy a szegényt a hatalmas el ne nyomhassa.

*Mátyás király
1458. május 20.*

Mátyás király és sajátkezű aláírása.

Mivel sokat kellett háborúskodnia, állandó

katonaságot tartott, a feketesereget. Ezzel minden ellenségét leverte. A csehektől elfoglalta Morvaországot és Sziléziát, a töröktől Boszniát és a német császártól Ausztriát. Budán és Visegrádon fényes udvart tartott, melynek állandó lakói voltak a világ legelső tudósai és művészei. Könyvtárának nem volt párja a világon s mivel példáját a főurak is követték, fölvirágzott az ipar és kereskedelem, meggazdagodtak a városok s jó módban élt a föld népe is. Az ő uralkodása volt hazánk fénykora.

Halála fölötti fájalmát a nép e közmondásban fejezte ki: «Meghalt Mátyás király, oda az igazság!»

Szótár :

meglazulni : popustiť.

megfékezni : zauzdiť.

fekete sereg : čierny pluk.

fényes : skvelý.

garázdálkodni : nepokoj

robiť; hašteriť sa.

elnyom : potlačiť.

állandó : stály.

példa : príklad.

utánozni : napodobniť.

közmondás : prislovie.

tudós : učenc.

művész : umelec.

könyvtár : knižnica.

Kérdések: Mikor választotta a nemzet Mátyást királynak? Mit tett Mátyás király? Milyen katonaságot tartott? Mit foglalt el e sereggel? Hol tartott Mátyás udvart? Milyen könyvtára volt? Milyen volt az ő uralkodása? Halálára a nép milyen közmondást csinált?

12. A mohácsi vész.

Mátyás utódai tehetetlen uralkodók voltak, kik alatt a rend fölbomlott és a jólét elenyészett. A hatalmas főurak nem tisztelték többé a törvényt, elnyomták a szegényeket, egymás között is folyton civódtak s az ország ügyeivel semmit sem törődtek, miért az országban örökös zavargások dúltak. Legjobban örült ez

állapotnak a szomszéd törökök császára, Szoliman. Ökétszázezer főnyi seregével 1526-ban betört hazánkba, hogy azt meghódítsa. A gyenge II. Lajos király csak 24,000 harcost tudott ellene állítani. A két sereg Mohácsnál találkozott. A magyarok roppant hevesen támadták meg a törököket. Az előhadakat meg is verték s azokat a szultán sátoráig kergették. Ott azonban egyszerre 300 ágyú okáda rájuk tüzét. Egyetlen lövés halomra döntötte a kis magyar hadat. Húszezernél több vitéz fedte a csatatért, honét csak kevesen menekülhettek élve. Lajos király is a menekülők között volt, mikor azonban a kiáradt Csele patakon át akart ug-ratni, fáradt lova hanyatt vágódott s őt maga alá temette 1526 aug. 29-én.

II. Szolimán.

Így veszett el Mohácsnál az utolsó nemzeti király s vele veszett hazánk önállósága is.

Szótár :

vész: zkaza.

tehetetlen: malomocný.

fölbomlani: rozpadnúť sa.

elenyészni: zaniknúť.

tisztelni: uctiť.

civódni: vadiť sa.

ügy: záležitosť.

törődni: starať sa.

zavargás: vzbura.

dúlni: pustošiť.

állapot: stav.

előcsapat: predné vojsko.

találkozni: stretnúť sa.

önállóság: samostatnosť.

kergetni: honiť.

okádni: dáviť.

fedni: kryť.
kiáradni: vyliat.
fáradt: ustatý.

hanyatt vágódni: hore
 znikom padnúť.
temetni: pochovať.

Kérdések: Mátyás utódai milyen uralkodók voltak? A hatalmas főurak mit tettek? Ki örült ez állapotnak? Szolimán mennyi sereget gyűjtött össze? A gyenge II. Lajos mennyi harcost tudott ellene vezetni? A két sereg hol találkozott? Ki támadott? Mi döntötte meg a magyar hadat? Hány vitéz fedte a csatatért? Mi történt Lajossal? Mi veszett el Mohácsnál?

13. A mohácsi vész után.

A mohácsi vész után szomorú idők következtek hazánkra. A török elfoglalta az ország legtermékenyebb

Ferdinánd.

részét, az Alföldet. Az ország főurai pedig most sem tudtak egyetérteni. Az egyik párt az erdélyi vajdát, Zápolya Jánost választotta meg királynak. A másik párt az elesett király sógorát, Habsburg Ferdinánd osztrák főherceget hívta be a királyi trónra. A két király soká küzdött egymással, de legyőzni egymást nem bírták. Így szakadt az ország három részre s így is ma-

radt másfélszáz esztendeig. A három országrész urai örökös háborúban állottak egymással s egymás alattvalóit rabolták és üldözték. A kereskedés fennakadt, az ipar megszűnt; a városok nagyjából elpusztultak és az előbb virágzó ország közel állott a végromláshoz.

Szótár :*szomorú*: smütný.*következni*: nasledovať.*termékeny*: úrodný.*Alföld*: Dolná zem.*egyetért*: usrozuméným byť.*sógor*: švager.*bírni*: vstave byť.*szakadni*: roztrnúť.*alattvaló*: poddaný.*fennakad*: zastaviť sa.*megszűnik*: prestať.*nagyobbára*: zväčša.*végromlás*: záhuba.

Kérdések: A mohácsi vész után mily idők következtek? Mit foglalt el a török? Az ország főurai egyetértettek-e most? Kit választottak királynak? Hány részre szakadt az ország? A három országrész urai hogyan voltak egymással? Mi történt a kereskedéssel és iparral?

14. A magyar hősök a török időből.

A hosszas török háborúk alatt számos magyar vitéz áldozta fel életét hazájáért. E hősök egyik legnagyobbika volt Zrinyi Miklós, a szigetvári hős, ki egész életét a török elleni harcokban töltötte s vitézsége hírével az egész világot betöltötte.

Az 1566. évben Szolimán 100,000 főnyi sereggel indult a magyar király ellen. E rettenetes haderőnek Zrinyi egy maroknyi haddal — 2500 emberrel —

Zrinyi Miklós.

merészelt ellenállani Szigetvárrott. A szultán azt

hitte, hogy e földbástyákból álló várat egyetlen rohammal beveszi. De nagyon kellemetlenül csalódott. Zrinyi az ostromlót vitézül visszaverte. A szultán új ostromokat rendelt, de azok is vereséggel végződtek. Minden ostromnál ezer számra hullottak a törökök. A tizedik ostrom után már nem is akartak többé a vár ellen menni, a szultán ágyúlövésekkel és korbáccsal kergette őket előre. Azonban mindez hiába való volt. Egy hónapi ostrom után, mikor Zrinyi megint egy újabb ostromot vert vissza, a szultán oly méregre fakadt, hogy a guta ütötte meg.

Azonban a folytonos ostrom és ágyuzás a csekély számu védőhadat is annyira megfogyasztotta a várban, hogy Zrinyi ezt tovább már nem tarthatta fenn. Mikor ezt látta, maga köré gyűjtötte kevés társait, azok élére állt, kirohant a törökökre s véres küzdelem után társaival együtt hősi halállal halt meg. A töröknek 25,000 emberébe került az ostrom.

Zrinyihez hasonló hős volt Szondy György, aki Drégelyen és Lossonczy István, aki Temesvárott halt meg a vár védelmében. Szerencsésebbek voltak Jurisics Miklós, aki Kőszeget és Dobó István, aki Eger várát meg tudta védelmezni a török támadásai ellen.

Szótár:

hős: hrdina.

feláldozni: obetovať.

maroknyi: hrstka.

merészelní: opovážiť sa.

földbástya: násyp, val.

megfogyasztani: zmenšit.

vitézség: hrdinskost.

sereg: vojsko.

hullani: padať.

kergetni: hnať.

roham: }
ostrom: } útok.

maga köré: okolo seba.

hasonló: podobný.

támadás: nápad.

Kérdések: Kik áldozták fel életüket a hazáért? Ki volt a legnagyobb hős? Szolimán ki ellen indult? Ki merészelt neki ellenállani? Mit gondolt a szultán? Mit tett Zrinyi? Hogyan hullottak a törökök? Mi történt a szultánnal? Meddig tarthatta fenn Zrinyi a várat? Hogyan halt meg Zrinyi? Ki volt Zrinyihez hasonló hős?

16. Bethlen Gábor.

A mohácsi vész után nagyon elterjedt hazánkban a protestáns vallás. Erdélynek még a fejedelmei is protestánsok voltak, de a király és a bécsi udvar

katholikusok maradtak. A két felekezet folyton surlódott egymással. Ezt az udvar arra akarta felhasználni, hogy a protestánsokat s velök az ország szabadságát is elnyomja. Az üldözött protestánsok az erdélyi fejedelmeket hívták segítségül, kik több ízben véres harcokat vívtak a magyar szabadságért és a protestáns vallásért. E fejedelmek közül leg

Bethlen Gábor.

talmasabb volt Bethlen Gábor. Ő 1621-ben kiverte az országból a német hadakat, s Ferdinánd királyt a nikolsburgi békére kényszerítette. Ebben a király kötelezte magát, hogy az országot saját törvényei szerint, vagyis alkotmányosan fogja kormányozni s a protestánsoknak szabad vallásgyakorlato-

enged. Mivel azonban a király rossz tanácsosai a békét megsértették, Bethlen még kétszer fogott fegyvert annak védelmére s mindkétszer győzött is.

Szótár:

elterjed: rozšírovať sa.

felekezet: stranka.

több ízben: viac ráz.

kötelezni: zaviazať.

fejedelem: panovník.

surlódás: trenice.

üldözött: prenasledováný.

kényszeríteni: prinútiť.

alkotmányosan: ústavne.

vallásgyakorlat: vyznávanie viery.

Kérdések: Mikor terjedt el hazánkban a protestáns vallás? Mikor akarta felhasználni az udvar a felekezetek surlódását? Mit tettek a protestánsok? Ki volt a leghatalmasabb protestáns fejedelem? Mire kötelezte magát a király?

16. Pázmány Péter.

Bethlen idejében a katolikus vallás már kisebbségben volt az országban, azonban egy nagy tehetségű férfiú: Pázmány Péter megint megszilárdította azt.

Pázmány Péter.

Ő egyszerű jezsuita szerzetes volt, aki nagy eszével és tudományával emelkedett az esztergomi érseki székbe. Nagy rábeszélő tehetségével számos főuri családot térített vissza a katolikus hitre, azután szép magyar nyelven könyveket írt oly meggyőző hangon, hogy azok olvasása után ezrével tért

vissza a nép az elhagyott valláshoz. Hogy pedig a népnek tanult papjai is legyenek, Nagyszombaton és

Bécsben nagy iskolákat állított a papok számára. E mellett jó hazafi is volt, aki a haza dolgaiban a királynak mindenkor jó tanácsokat adott, honfitársait pedig a király iránti hűségre intette. Nagy szolgálataival úgy a királynak, mint minden magyar embernek tiszteletét kiérdemelte s mikor 1637-ben meghalt, az egész nemzet gyászt öltött érte.

Szótár :

<i>megszilárdítani:</i> upevníť.	<i>meggyőző:</i> presvedčive.
<i>hűség:</i> vernost.	<i>hazafi:</i> vlastenec.
<i>gyászt ölteni:</i> smútiť sa.	<i>tanács:</i> rada.
<i>tehetség:</i> nadaný.	<i>honfitárs:</i> rodák.
<i>tudomány:</i> veda.	<i>tisztelet:</i> úcta.
<i>rábeszélni:</i> nahovárať.	<i>kiérdemelni:</i> zaslúžiť.

Kérdések: Ki szilárdította meg hazánkban a kath. vallást? Ki volt Pázmány? Mit tett Pázmány? Milyen iskolákat állított? Milyen hazafi volt? Mit érdemelt ki magának?

14. Az ország egyesítése.

Másfélszáz évig tartott az ország szétdarabolása. I. Lipót magyar király volt az, ki az országot ismét egyesítette. Ő egy 16 évig tartó hosszú háborúban a törököt több ízben nagyon megverte, tőle csaknem az egész Magyarországot visszafoglalta (1699). Az utolsó erdélyi fejedelmet, II. Apaffy Mihályt rávette, hogy Erdélyről leköszönjön az ő részére. Nagy volt a magyarok öröme, hogy Lipót az országot egyesítette. Ezért őseink a pozsonyi országgyűlésen törvényt hoztak, hogy jövőre, míg a Habsburg-család férfiága ki nem hal, mindig az örökölje a magyar koronát (1687).

Szótár :

egyesítés : spojenie, sjednotenie.

szétdarabolás : rozkúskovanie.

utolsó : ostatný.

leköszönni : zaďakovať.

öröm : radost.

országgyűlés : krajinský snem.

jövőre : nabudúce.

örököl : zdediť.

Kérdések : Meddig tartott az ország szétdarabolása? Ki volt az, ki az országot egyesítette? Mennyi ideig volt háborúja a törökkel? Az utolsó erdélyi fejedelmet mire vette rá? A magyarok nagy örömben milyen törvényt hoztak?

18. Rákóczi Ferenc szabadságharca.

A törökök kiverése után Lipót király német tanácsosai megint nagy jogtalanságokat követtek el hazánkon. Nagy adókat vetettek ki, a nemességet törvény-

II. Rákóczi Ferenc.

ellenesen megadóztatták; nagy birtokokat ajándékoztak idegeneknek és sok katonasággal terhelték a népet. Az elégtelen nemzet e miatt II. Rákóczi Ferenc vezetése alatt fegyvert fogott és a német hadakat az országból kiszorította. Lipót csak akkor látta be, hogy hibázott, mikor német tanácsosaira hallgatott, s most már mindent

elkövetett, hogy az országot lecsendesítse; de a sokat csalódott nemzet nem akarta a fegyvert letenni. Lipót meghalt (1705) mielőtt a háború bevégeződött volna. Sőt fia I. József sem érte meg a harc végét; hadai azonban több ütközetet nyertek Rákóczi

ellen s a sok háborúban kimerült nemzet békére hajlott. Ezt látván Rákóczi, nehogy az ő személye útjában álljon a kibékülésnek, önkényt visszavonult, s vezérért, Károlyi Sándort bízta meg a béke megkötésével, ami Szatmáron 1711-ben meg is történt. A király kötelezte magát az ország törvényeinek és a felekezetek jogainak tiszteletben tartására. Az önkényt kibujdosott Rákóczi pedig több jeles hazafival együtt száműzésben élt s Rodostóban halt meg 1735-ben.

Szótár :

tanácsos : radca.

jogtalanság : bezprávnosť.

elkövet : spáchať.

kivetni : vyhodiť.

törvényellenes : nezákönite.

megadóztat : daň uložiť.

birtok : statok, majetok.

ajándékozni : darovať.

katonaság : vojsko.

terhelni : obťažif.

elégületlen : nespokojný.

kiszorítani : vytisknúť.

lecsendesíteni : utišíť.

elérni : dosiahnuť.

kimerült : vysilený.

önként : dobrovoľne.

visszavonulni : odtiahnuť sa.

megbírní : poverif.

kibujdosni : vystahovať sa.

száműzés : vyhnanstvo.

Kérdések : A törökök kiverése után ki követett el hazánkon jogtalanságokat? Mit tettek a német tanácsosok? Az elégületlen nemzet kinek vezetése alatt fogott fegyvert? Lipót lecsendesíthette-e az országot? Mikor halt meg Leopold? Fia, József, megérte-e a harc végét? Miért vonult vissza Rákóczi? Mire kötelezte magát a király? Hol halt meg Rákóczi?

19.

III. Károly.

III. Károly, aki a szatmári békét elfogadta, komolyan foglalkozott az ország bajaival. Mivel a hosszú háborúk alatt az ország lakossága nagyon meggyérült s egész országrészek néptelenek voltak, sok

idegen népet telepített le hazánkba. Országutakat, csatornákat építtetett, az elhagyott bányákat művelés alá fogta s a Délvidéken a selyemtenyészést is meghonosította. Rendezte a törvénykezést, fölállította a helytartótanácsot s állandó hadsereget szervezett. Bölcs intézkedései folytán az ország hamar felvirágzott.

A törökkel szerencsés háborút viselt s a Délvidéket Temesvárral együtt visszafoglalta tőle.

Mivel fiutódja nem volt a nemzettel oly szerződést kötött, hogy a Habsburg-család leányága is örökölje a koronát, amiért viszont ő kötelezte magát, hogy úgy ő, mint utódai is hazánkat saját törvényei szerint fogják kormányozni.

E szerződésnek a neve *pragmatica sanctio*.

Szótár:

nép: lud.

meggyérült: zredlo.

országút: krajinská cesta.

komolyan: vážne.

foglalkozni: zaujímať sa.

lakosság: obyvateľstvo.

néptelen: bezľudnatý.

helytartó tanács: námestná rada.

intézkedés: usporiadanie.

szerződés: smluva.

viszont: zas.

selyemtenyészés: pestovanie hodvabníctva.

bölcs: múdry.

leányág: ženská vetva rodu.

Kérdések: Mivel foglalkozott Károly? Miért telepített be idegen népeket? Mit tett az ország felvirágzására? Mit foglalt vissza a töröktől? Milyen szerződést kötött a nemzettel? Mi a neve a szerződésnek?

20. Mária Terézia.

Mikor III. Károly leánya: Mária Terézia a királyi székre lépett, az összes európai uralkodók szövetkeztek ellene, hogy az osztrák örökös tarto-

mányokat elvegyék tőle. Mária Terézia elhagyott helyzetében a magyar nemzethez fordult s azt hívta föl védelmére 1741-ben a pozsonyi országgyűlésen. A nemzet képviselői szívvel-lélekkel kiáltottak föl: «Életünket és vérünket a királynőért!» — s rövid idő alatt 80,000 embert állítottak ki a királynő védelmére, mely azután a királyné minden ellenségét leverte s a királynőt birtokaiban és trónján megerősítette.

Mária Terézia azzal hálálta meg a magyarok hűségét, hogy az országot nagy gonddal kormányozta. A Kraszna, Béga, Száva és a Sárvíz mocsarait lecsapoltatta, a

Mária Terézia.

Délvidéket és Fiumét az országhoz visszacsatolta; több püspökséget és számos nagy iskolát állított; a jobbágyok sorsán könnyített s udvarában magyar urakkal vétette magát körül. Az országot is több ízben meglátogatta s magát a nemzettel annyira megszerettette, hogy mikor 1780-ban meghalt, a nemzet őszinte részvéte kísérte sírjába.

Szótár :

szövetkezni: spojít sa.
lépni: vstúpiť.
tartomány: provincia.
elvenni: odobrať.

elhagyott: opusteny.
helyzet: polozenie.
fordulni: obrátif sa.
fölvívni: vyvolať.

képviselő: zastupiteľ.
szív: srdce.
lélek: duša.
fölkiált: vykriknut.
kiállít: vystaviť.
dicsőségesen: slávne.
lecsapolni: vysušif.

visszacsatol: zpät pripojif.
jobbágy: poddaný.
sors: osud; polozenie.
könnyíteni: poľahčif.
részvét: sútrpnost; ľútosť.
sív: hrob.

Kérdések: Mikor M. T. a királyi székre lépett, kik szövettek ellene? M. T. kihez fordult? A nemzet képviselői hogy kiáltottak föl? M. T. se-rege leverte-e az ellenséget? Mivel hálálta meg M. T. a magyarok hűségét?

21. Széchenyi István.

Az előbbi idők véres háborúi között a nemzet nem fordíthatott elég gondot saját belügyeire. Iparunk,

Gróf Széchenyi István.

kereskedelmünk hátra maradt; iskoláink hiányosak, az utak pedig rosszak voltak; a hivatalokban a latin nyelvet használták. Ekkor lépett fel gróf Széchenyi István azzal a szándékkal, hogy nemzetünket a művelt népek sorába emelje. Első föllépése az volt, hogy a pozsonyi országgyűlésen 120,000 koronát ajánlott fel egy magyar akadémiára.

Példája gyújtó hatással volt a nemzetre s rövid idő alatt egy millió korona gyűlt egybe s ebből alapították a Magyar Tudományos Akadémiát. Ezután rámutatott hazánk elmaradásának okaira, majd egyle-

teket s társulatokat teremtett, melyek segítségével a Dunát és a Tiszát szabályozta, országutakat csináltatott, gőzhajózási társulatot létesített, Budapesten lánchídat emeltetett. Az ő áldásos működésének volt köszönhető, hogy hazánkban az ipar és kereskedelem fejlődött s a jólét emelkedett. Már ő akarta rávenni a haza nemességét, hogy magát az ország javáért megadóztassa. Széchenyit kortársai a legnagyobb magyar névvel tisztelték meg, s mikor 1864-ben meghalt, az egész ország gyászt öltött érte.

Szótár :

<i>gondot fordítani</i> : starať sa.	<i>szabályozni</i> : regulovať.
<i>ipar</i> : priemysel.	<i>gőzhajó</i> : parolod.
<i>hiányos</i> : nedostačný.	<i>társulat</i> : spoločnosť.
<i>szándék</i> : úmysel.	<i>egylet</i> : spolok.
<i>létesíteni</i> : založiť.	<i>lánchíd</i> : reťazový most.
<i>belügy</i> : vnútorná záležitosť.	<i>fejlődni</i> : vyvinovať.
<i>gyűjtő</i> : zápalistý.	<i>jólét</i> : dobrobyt.
<i>hatás</i> : účinnok.	

Kérdések : Mire nem fordíthatott a nemzet elég gondot? Miben maradtunk hátra? Milyen szándékkal lépett fel Széchenyi? Mi volt első felépése? Példája milyen hatású volt? Mire mutatott rá? Miket teremtett? Mire akarta rávenni a nemességet? Hogyan tisztelték meg Széchenyit kortársai?

22 Kossuth Lajos.

Amit Széchenyi megkezdett, azt hazánk másik nagy fia, Kossuth Lajos, folytatta. Az ő vezetése alatt hozták 1848-ban azokat a törvényeket, melyekkel a jobbagyságot eltörölték s a földművelő népet fölszabadították; a nem nemeseket hivatalviselésre, képviselőválasztásra jogosították. Magyarország felelős minisztériumot nyert és a sajtószabadság törvényben

lett biztosítva. Azonban a bécsi udvarnak nem tetszett az, hogy Magyarország ennyire önálló lesz. Azért az országban zavarokat akart támasztani és a nem magyar ajkú lakosokat a magyarok ellen izgatta.

Kossuth Lajos.

Mikor azután idegen katonasággal el akarta nyomni az országot, Kossuth lelkesítő szavaira a magyar nép fegyvert fogott s 200,000 honvédet állított síkra.

A honvédség bámulatos vitézséggel küzdött s rövid idő alatt kiverte az országból az osztrák hadakat. Ekkor Ausztria az oroszoktól kért segílyt, mire 200,000 orosz hadsereg rontott hazánkra. A magyar fővezér Görgey, hogy a hiábavaló vé-

rengzést elkerülje, Világosnál letette a fegyvert. Kossuth és vele számos jeles hazafi külföldre menekült. Akik azonban itthon maradtak, azokon Ausztria galád módon bosszulta magát. Legjelesebb hazánkfiait (Batthyány miniszterelnököt, 13 tábornokot) kivégeztette, számosakat rabságra hurcolt, az alkotmányt felfüggesztette s mind az iskolákba, mind a hivatalokba a német nyelvet hozta be. Teljes 18 évig tartó gyász borult hazánkra.

Szótár :

<i>vezetés</i> : vedenie.	<i>önálló</i> : samostatný.
<i>jobbágyság</i> : poddanstvo.	<i>zavar</i> : zmätok.
<i>eltörölni</i> : zničiť.	<i>támasztani</i> : vzbudif.
<i>biztosítani</i> : zabezpečitiť.	<i>izgatni</i> : poburovať.
<i>tetszeni</i> ; páčiť.	<i>bámulatos</i> : podivný.
<i>hivatalviselés</i> : úradovanie.	<i>orosz</i> : Rus.
<i>képviselőválasztás</i> : volba vyslanca.	<i>vérengzést</i> : krvi prelievanie.
<i>jogosítani</i> : oprávnif.	<i>galád</i> : špatne, mrzko.
<i>felelős</i> : zodpovedný.	<i>hurcolni</i> : vliect.
<i>sajtószabadság</i> : sloboda tlače.	<i>felfüggeszteni</i> : vyzdvihnút.

Kérdések : Ki folytatta Széchenyi művét ? Milyen törvényeket hoztak Kossuth vezetése alatt ? Kinek nem tetszett Magyarország önállása ? Mit tett a bécsi udvar ? Mikor fogott fegyvert a magyar nép ? Hogyan küzdött a honvédség ? Kitől kért segílyt Ausztria ? Mit tett Görgey ? Mi történt Kossuthal és az itthon maradtakkal ?

23. Deák Ferenc. I. Ferenc József és Erzsébet királyné.

A szabadságharc után reánk nehezedett önkényuralommal a nemzet nem tudott s nem akart kibékülni. A bécsi kormány csakis katonasággal tudta magát fenntartani. Előre látható volt, hogy mihelyst Ausztria háborúba keveredik s a katonaságot hazánkból kiviszi, az idegen uralom megbukik.

1866-ban Ausztria háborúba keveredett a poroszsal s Königrätz mellett rettentő vereséget szenvedett. Mindenki azt hitte, hogy a magyar nemzet fegyvert ragad szabadságának visszavívásáért. Azonban ez nem következett be.

Volt ekkor a magyar nemzetnek egy bölcs vezetője, Deák Ferenc, aki rábirta a nemzetet, hogy ne

nyúljon fegyverhez, hanem békés úton próbálja meg szabadságának visszaszerzését. A királynak pedig azt tanácsolta, hogy alkotmányának visszaállításával béküljön ki a magyar nemzettel. A király oldalánál hathatós szószólója volt a magyar ügynek Erzsébet királyné, aki mindig pártját fogta az elnyo-

Deák Ferenc.

mott magyarnak. Királyunk a máig dicsőséggel uralkodó I. Ferenc József hallgatott is rájuk s 1867-ben a nemzet nagy örömeire visszaállította a magyar alkotmányt, kinevezte az önálló magyar minisztériumot s magát törvényes királlyá koronáztatta.

Deák Ferenc 1876-ban meghalt, imádott királynénkat Erzsébetet pedig egy örült gonosztevő idegen földön orgyilokkal leszúrta, alkotmányunk azonban fennáll s nemzetünk 1867 óta saját kormányának vezetése alatt fejlődik.

I. Ferenc József király.

Erzsébet királyné.

Szótár:

szabadságharc: boj o slo-
bodu.

önkény: švevoľa.

mihelyst: akonáhle.

rettentő: strašný.

vereség: porážka.

keveredni: zamiešať sa.

visszavívni: vydobyť.

következni: nasledovať.

orgyilok: dýka (meč).

fejlődni: vyvinovať sa.

szószóló: primluvač.

szennedni: trpeť, utrpeť.

visszaszerezni: zpätvydobyť.

hathatós: v ýdatný.

pártját fogni: chytiť stranu.

dicsőség: slávne.

gonoszttevő: zločinec.

Kérdések: Mivel nem akart a nemzet kibékülni? Mi volt előrelátható? Hol szenvedett Ausztria vereséget? Ki volt akkor a nemzet vezetője? Mit tanácsolt a királynak? Ki volt a magyar ügy szószólója? Királyunk mikor állította vissza az alkotmányt? Mikor halt meg Deák Ferenc és Erzsébet?

VI. OSZTÁLY.

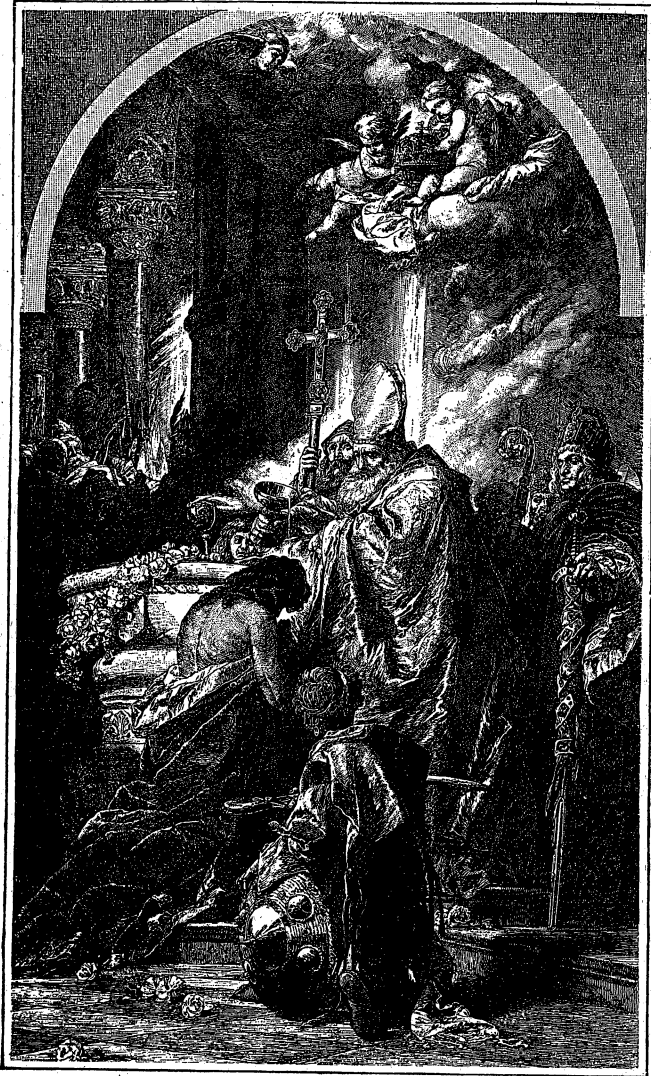
A magyar nemzet történetének rövid áttekintése a mohácsi vészig.

1896-ban ültük meg ezer éves évfordulóját annak, hogy őseink Árpád vezérsége alatt hazánkat elfoglalták s Magyarországot megalapították. Európában már akkor csupa keresztény államok voltak, míg őseink a pogány vallást követték.

Azonban Szent István a magyarokat is megkeresztelte s magát királlyá koronázta (1001.) s ezzel kibékítette a szomszéd népeket a magyar nemzettel.

A keresztény vallással egyúttal a keresztény műveltséget is átvették őseink s ezzel annyira megerősödtek, hogy Szent László uralkodása alatt már Horvátországot is meghódították (1092-ben). És IV. Béla alatt a mongol vészt is kiállották (1241-ben), sőt azután még erősebb és hatalmasabb lett a magyar, mint addig volt.

Az Árpádház kihalta után (1301-ben) a vegyes házból eredő királyok, főként Nagy Lajos (1342—1382) és Mátyás (1458—1490) az összes szomszéd államok fölé emelték a magyar nemzet uralmát. A Balkán-félszigeten lakó összes népek adózói voltak nemzetünknek.

Vajk megkeresztelése.

Hazánk szerencsétlenségére a XV. században a Balkán-félszigeten befészkelte magát az Ázsiából benyomult török. Ez hazánkat is megtámadta. A hős Hunyady és fia, Mátyás, megvédelmezték ugyan ha-

II. Lajos király.

félelmes magyart s elfoglalni az ország nagy részét (1526).

tárainkat, de Mátyás halála után a gyenge II. Ulászló és II. Lajos királyok alatt az országban a rend teljesen felbomlott s az erkölcsök annyira meglazultak, hogy az ország védelmével nem törődött senki. Ily körülmények között a töröknek könnyű volt Mohácsnál leverni az addig oly

Szótár:

áttekintés: prehľad.

vész: zkaza.

megülni: slávit.

ősök: predkovia.

vegyés: miešanj.

erkölcs: mrav.

törődni: starať sa.

félsziget: polostrov.

adózó: daňujáci.

befészkelni: zahniezdit.

évforduló: zvrät roku.

leverni: porazit.

félelmes: strach budiaci.

Kérdések: 1896-ban milyen évfordulót ültünk meg? Milyen államok voltak akkor Európában? Ki keresztelte meg a magyarokat? A keresztény vallással mit vettek át ősünk? Mikor hóditották meg Horvátországot? Mikor volt a mongol vész? Kik emelték a magyar nemzet uralmát a többi népek fölé? Kik védelmezték meg hazánkat a török ellen? Mikor bomlott fel a rend?

A mohácsi vész következményei.

A mohácsi vést, mint annyi nagy csapást, kiheverte volna hazánk, ha egyetérteni tudott volna. Hanem a királyválasztás miatti nagy szakadás hozta ránk a legnagyobb szerencsétlenséget.

Mikor II. Lajos királyunk halálának híre terjedt, az ország nagy része Zápolya János körül csoportosult. Az ország más része azonban oly királyt

akart választani, aki segítené a magyart a törökök elleni nagy élet-halálharcban. Ezért választotta ez a párt királynak Habsburgi Ferdinándot, az akkori leg-hatalmasabb uralkodó-család tagját.

Nem is csalódott volna a nemzet e számításában, ha az akkori időben már nagyon élessé vált vallási villongások a katolikusok és protestánsok között más-felé nem kötik le a Habsburgokat. Így azonban kevés hasznunkra vált a Habsburgok nagy hatalma. Az pedig, hogy a nemzet két pártra szakadt, melyek elkeseredett harcot küzdöttek egymással, csak a töröknek vált javára. A török ezt fel is használta s minden nagyobb ellenállás vagy véresebb küzdelem nélkül befészkelte magát hazánkba. Elfoglalta annak legtermékenyebb részét, az Alföldet; a nyugati rész és a Felvidék a Bécsben székelő Habsburg-királyok kezében maradt, míg Erdély a török védnöksége alatt külön fejedelemséget alkotott (1641—1699).

Így darabolták szét az egykor hatalmas nagy országot akasztották meg a nemzetet fejlődésében.

Szótár :

következmény : následok.

kiheverni : pretrpeť.

egyetérteni : usrozumieť.

csoportosul : hromadiť sa.

válni : slúžiť.

csapás : úder.

szakadás : roztržka.

villongás : trenice.

elkeseredett : rozhorčený.

küzdelem : zápas.

székelő : sidliaci.

fejedelemség : kniežatstvo.

Kérdések : Hogy heverte volna ki hazánk a mohácsi vést? Mi hozta ránk a szerencsétlenséget? Kik körül csoportosultak a pártok? Csalódott-e a nemzet? Kinek vált javára, hogy a nemzet két pártra szakadt?

A könyvnyomás és Amerika felfedezése.

A mohácsi vész idejében a külföldön oly események történtek, melyek az egész emberiségre nagy hatással voltak.

Németországban egy egyszerű munkás, Guttenberg János, feltalálta a könyvnyomás mesterségét. Addig az emberek csak írott betűket ismertek, s mivel kevés ember tanult meg írni, kevés volt a könyv,

Guttenberg János.

keves volt a tanult emberek száma is.

A könyvnyomás folytán a könyvek olcsóbbak lettek s a tanult emberek száma nagyban szaporodott. Mátyás magyar király is felismerte a nyomdák hasznosságát s már ő alapított nyomdát Budán, mely azonban a török uralom alatt elpusztult.

Hasonló nagy átalakulásokat okozott ez időben Amerika felfedezése. Mátyás király idejében még nem ismerték ezt a földrészt. 1492-ben történt, hogy egy genuai hajós, Kolumbusz Kristóf, spanyol hajókkal nyugat felé a tengeren át akart eljutni Indiába s ezen útjában fedezte fel az addig ismeretlen Amerikát vörösbőrű indiánjaival s roppant gazdag terményeivel. Míg Amerika felfedezve nem volt, Európa az összes déli terményeket és fűszereket Ázsiából

szállította hajón vagy szárazon. A hajókereskedést Velence űzte s abból gazdagodott meg oly mesés módon, mint addig a világnak egy városa sem. A szárazföldi kereskedés útja pedig hazánkon vezetett át, s ebből gazdagodtak meg erdélyi és felvidéki városaink. Amerika felfedezésével mindez megváltozott. Amerikából nemcsak minden déli-gyümölcsöt és fűszert

Kolumbusz Kristóf.

sokkal olcsóbban lehetett szállítani a tengeren át, hanem több oly terményt is hoztak be, ami Ázsiában nem is termett, minő a kukorica, a burgonya, a dohány.

Az amerikai kereskedés egészen elnyomta az ázsiait. Az Európa nyugati részében fekvő városok lettek a világkereskedelem központjai s Velence a magyar városokkal együtt elszegényedett, míg a nyugati

országok és városok meggazdagodtak és hatalmasokká lettek.

A háborúskodás is nagy átalakuláson ment át. A lőport ugyan már ismerték s a háborúkban is felhasználták, de az ágyúknak nagy erejét a török találta fel s az alkalmazta először. Szolimán, mikor hazánk ellen jött, 200—300 ágyút hozott magával s a legnagyobb ütközeteket ezekkel nyerte meg s a leg-erősebb várakat ezekkel vette be. A többi nemzetek is utánozni kezdték a törököt, ami a katonaság nagy szaporodását s a városoknak erős falakkal való körülvételét, de egyúttal sok vidéknek teljes elpusztulását is maga után vonta.

Szótár:

folytán: následkom.

termény: plodiny.

fűszer: koreniny.

üzni: konať.

megváltozni: premeniť sa.

ágyú: delo; kanón.

alkalmazni: upotrebiť.

könyvnyomás: knihtlačiarstvo.

felfedezés: objavenie.

emberiség: človečenstvo.

betű: pismena.

nyomda: tlačiareň.

átalakulás: pretvorenie.

szaporodni: rozmnoženie.

hajós: loďnik.

eljutni: dostať sa.

mesés: báječný.

világkereskedlem: svetový obchod.

szállítani: dopravovať.

lőpor: pušný prach.

utánozni: napodobňovať.

Kérdések: Mi történt a mohácsi vész idején a külföldön? Ki találta fel a könyvnyomtatást? Mi okozott hasonló átalakulást? Ki fedezte fel Amerikát? Azelőtt Európa honnét szállította a fűszereket? Mi változott meg Amerika felfedezésével? Ki alkalmazta először nagyban az ágyút? Mit vont ez maga után?

Török hódoltság.

Míg Európa nyugoti nagy államai a felfedezések és találmányok segítségével meggazdagodtak és gyarapodtak, a mi szegény nemzetünk keserves időket élt át.

Mióta a török befészkelte magát az országba s Erdély is külön szakadt, hazánk három részre volt feldarabolva, melyek állandó harcban állottak egymással.

Német zsoldosok.

A magyar király Bécsben vagy Prágában lakott, seregei pedig nagyrészt idegenekből állottak, kik hazánkat harctérnek s lakóit ellenségnek tekintették s kényük-kedvük szerint pusztították. Csakis a városok falai között élő polgárok élveztek némi biztonságot a katonák rablásai és zsarolásai ellen. Azonban a kereskedelem és ipar pangásnak indult s az egykor gazdag polgárok mind elszegényedtek.

Legterhesebb helyzete volt a török által meghódított Alföldnek. A török szultán nem fizette katonáit,

hanem az ország földjét osztotta ki közöttük. A katonák azután állandóan zsarolták a nekik jutott föld népét. Ennek minden jószágából és terméséből tetszés szerinti részt vettek el; ha valaki panaszkodni mert, azt egyszerűen leütötték. E mellett állandóan rabló-beütéseket tettek a magyar király országrészébe s ilyenkor ezrenként fogdosták össze a föld népét, s mint a barmot hajtották a rabszolgaságára, hol potom áron adták el örökös rabszolgáknak. A gyermekeket letépték szülőik kebléről s katonának nevelték. Ha valahol várat ostromoltak, összehajtották az egész vidék népét s kényszerítették, hogy a védők folytonos lövöldözései között végezze a vízlecsapolásokat, ároktöltést s egyéb földmunkákat. Ezért már a török sereg közeledtének hírére is elhagyta a lakosság lakóhelyét s világgá széledt.

A török által birtokolt területen se építeni, se javítani nem volt szabad semmit; ezért az egykor virágzó falvak és városok rendre pusztultak. A lakosság száma annyira lepadt, hogy a török háborúk befejezése után alig volt több két milliónál.

Szótár:

hódoltság: poroba.

találmány: vynález.

gyarapodni: vzmáhať sa.

harctér: bojište.

pangás: klesanie.

kénye-kedve szerint: sve-voľne.

élvezni: požívať.

letépní: odtrhnúť.

ároktöltés: plnenie jarku.

elszéledni: rozprchnúť sa.

lepadni: umenšit.

kiosztani: rozdeliť, rozdať.

beütés: vtrhnutie.

zsarolni: zdierať.

vízlecsapolás: vodu odrážať.

Kérdések: Mikor élt át nemzetünk keserves idöket? Mióta szakadt hazánk három részre? Kik pusztították hazánkat? Hogyan fizette a szultán katonáit? Mit tettek a katonák? Miért pusztultak a falvak és városok? Mennyire apadt le a lakosság?

Az erdélyi fejedelemség.

A török uralom alatt Erdély külön fejedelemség volt, melynek fejedelmeit az országgyűlés választotta. Ezek fényes magyar udvart tartottak, míg a királyok állandóan Bécsben laktak, s német udvart tartottak. Így az erdélyi fejedelmek udvarában tartotta fenn magát a magyar nemzeti élet, mert e fejedelmek mindig magyaroknak tartották magukat s volt közöttük több is, amelyik megpróbálta szakítani a törökkel s a magyar királlyal egyetértve kiszorítani a törököt az országból. Így Báthory Zsigmond 1595-ben nyíltan szövetekezett Rudolf magyar királlyal a török ellen, s annak hadait több ízben meg is verték. Sőt

Rudolf egy időre Erdélyt is egyesítette Magyarországgal; de főleg durva lelkű tábornokai miatt azt nem tarthatta meg. Mert az erdélyiek tűrhetőbbnek találták a török uralmat, mint a magyar király durva lelkű idegen tábornokainak ki-méletlen zsarolásait.

Későbbben, Bocskay, Bethlen és Rákóczi fejedelmek korában még nagyobb szolgálatot tettek az erdélyi fejedelmek a magyarságnak. Mert ezek idejében a magyar királyok német tanácsosai hazánkat szabadságától akarták megfosztani, s csak az erdélyi

Apaffy Mihály.

fejedelmek segítségével tarthatta fenn alkotmányát a nemzet.

Erdély 1687-ig állott külön fejedelmek alatt. Ekkor hódolt meg Apaffy Mihály fejedelem Lipót magyar királynak s Erdély csatlakozott Magyarországhoz.

Szótár:

<i>durva</i> : surový.	<i>egyesíteni</i> : spojiti.
<i>tábornok</i> : generál.	<i>tűrhető</i> : znesitelný.
<i>megfosztani</i> : obrať.	<i>külön</i> : osobitý.
<i>kiszorítani</i> : vytisknúť.	<i>csatlakozott</i> : pripojit sa.

Kérdések: Mikor volt Erdély külön fejedelemség? Milyen udvart tartottak a fejedelmek? Ki szövetkezett a török ellen? Ki egyesítette Erdélyt Magyarországgal? Miért nem tarthatta meg Rudolf Erdélyt? Mikor tettek az erdélyi fejedelmek a magyarságnak szolgálatot? Meddig volt Erdély külön fejedelmek alatt? Mikor csatlakozott Erdély Magyarországhoz?

A protestáns vallás.

A mohácsi vészig nyugati Európa összes államai a római katolikus vallást követték s az egyház fejének a római pápát tekintették. Az 1517-ik évben történt, hogy egy németországi szerzetes, Luther Márton, nyíltan kikelt a katolikus vallás több tana, valamint a pápa ellen. Tanai oly nagy tetszésre találtak, hogy pár év alatt a német nép, a városok polgársága, valamint a német fejedelmek nagy része is elfogadták tanait, elváltak a katolikus egyháztól s evangélikus név alatt új felekezetet alkottak. Lutherrel egy időben lépett fel mint vallásújító Franciaországban és Helvéciában Kálvin János. Luther követőit luteránusoknak, a Kálvinéit kálvinistáknak s a régi vallás követőit a pápáról pápistáknak is nevezték.

Mikor a mohácsi vész után hazánkban a főbb iskolák rendre elpusztultak, tanulóifjaink nagy része

a német egyetemeket kereste fel. Ott megismerkedtek az új tanokkal s azokat áthozták hazánkba. Luther hívei főleg Erdélyben és a Felvidéken terjedtek el, az Alföld lakossága pedig Kálvin tanaihoz hajolt.

A protestánsok nem érték be azzal, hogy tanaikat a szószékről hirdették, hanem iskolákat állítottak és könyveket írtak az új hit terjesztésére. A régi vallás hívei vagyis a róm. katolikusok is követték a protestáns példát s iskoláikra nagyobb gondot fordítottak. A tanítással foglalkozó jezsuitákat behozták az országba s számukra Pozsonyban, Nagyszombatban, Kolozsvárott és Gyulafehérvárott nagy iskolákat állítottak. Mindakét felekezet hívői nyomdákat alapítottak s a véres harcok közepette is egész irodalom keletkezett a vallási és vitázó könyvekből.

Szótár:

<i>egyházfő:</i> hlava cirkvi.	<i>beérni:</i> uspokojit sa.
<i>vallasújító:</i> reformátor;	<i>szószék:</i> kazateľňa.
obnovovateľ náboženstva.	<i>hirdetni:</i> rozširovať.
<i>egyetem:</i> universita.	<i>vitázó:</i> dohadovací.
<i>kikelni:</i> vystúpiť.	<i>keletkezni:</i> povstať.
<i>tan:</i> nauka.	<i>irodalom:</i> spisba.
<i>követő:</i> privrženec; nasledovník.	

Kérdések: Az európai államok mily vallást követtek a mohácsi vészig? Mikor kelt ki Luther a pápa ellen? Tetszettek-e tanai? Kik léptek fel Lutherrel egy időben? Hol ismerkedtek meg a mi ifjaink az új tanokkal? Mit állítottak a protestánsok? Mit tettek a katolikusok? Kiket hoztak be az országba?

Harcok az alkotmány- és vallásszabadságért.

Mihelyest Rudolf magyar király egyesítette Erdélyt Magyarországgal s nem kellett attól tartania,

hogy az elégedetlenkedő magyarok az erdélyi fejedelemlénel segítséget találnak, rögtön megkezdődött a protestánsok elleni harc nálunk is.

A hazánkban elhelyezett német hadak több helyen elvették a protestánsoktól azokat a templomokat és iskolákat, melyek előbb a katolikusoké voltak; a protestáns papokat és tanítókat pedig elűzték. A hatalmasabb főurakat, akik protestáns hittársaikat védelmezni merték, jószágaiktól is megfosztották, sőt be is börtönözték.

Bocskay István.

Azonban nemcsak vallás dolgában szenvedett az ország sérelmet, hanem alkotmánya is fenyegetve volt. A király Bécsben lakott, a nádori méltóság nem volt betöltve, a főbb hivatalokba idegeneket nevezett ki, országgyűléseket ritkán hívott össze, az országban sok volt

az idegen harcos, kiket idegen vezérek is vezettek. A hadsereget az udvar nem fizette rendesen, miért az jóbarátot, ellenséget egyaránt kirabolt. A kárt szenvedett panaszosok pedig igazságot nem kaptak sehol. Mindezek miatt rettentő nagy volt az országban az elégedetlenség.

Így történt, hogy mikor 1604-ben a kassai német tábornok a gazdag Bocskay István magyar főúr jószágait pusztította s Bocskay a maga védelmére fegyvert fogott, az egész nemzet köréje csoportosult. Bocskay mint a fenyegetett vallási és polgári szabadság

védője egy év alatt kiverte hazánkból az összes német hadakat, mire Erdélyben fejedelemmé választották, sőt a szerencsi országgyűlés Magyarország fejedelmévé is megválasztotta.

Rudolf magyar király alkudozásra fogta a dolgot s minthogy Bocskay nem a maga hasznáért, hanem a szabadságért és a vallásért fogott fegyvert, a békét Bécsben 1606-ban meg is kötötte. Eszerint az ország alkotmánya vissza lett állítva, a nádori szék betöltve; a protestánsok szabad vallásgyakorlatot nyertek.

Így a Habsburg-családnak sikerült ugyan Magyarországot újból visszaszerezni, azonban Erdélyt hosszú időre elveszítette. Mert Bocskay halála után nem szállott vissza Erdély a Habsburgokra, hanem tovább is külön fejedelemség maradt a török védnöksége alatt.

Szótár:

vallásszabadság: náboženská sloboda.

elhelyezni: usadiť.

sérelem: ublíženie.

elégedetlen: nespokojný.

elűzni: odohnať.

hittárs: spoluveriaci.

bébertönözni: uvážniť.

fenyegedett: ohrožovaný.

alkudozni: jednať sa.

sikerülni: podariť sa.

védnökség: protektorát.

Kérdések: Mikor kezdődött meg nálunk is a protestánsok elleni harc? Mit tettek a német hadak? Miben szenvedett az ország sérelmet? Ki köré csoportosult az ország? Mit tett Bocskay? Hol kötötte meg a békét? Visszaszerezték-e a Habsburgok Erdélyt?

A 30 éves vallásháború.

A protestánsok és a római katolikusok közötti legvéresebb harc Németországban, 1618-ban kezdődött a cseheknél, kik két protestáns templom bezárása miatt megtámadták a prágai császári palotát, a császári hivatalnokokat és katonaságot az országból ki-

verték, II. Ferdinánd német császárt és magyar cseh királyt a cseh királyságból letették s egy protestáns fejedelmet hívtak meg a királyi székre. Egyúttal szövetségre szólították Bethlen Gábor erdélyi fejedelmet is, aki ismervén a magyarországi protestánsok elégedetlenségét, el is fogadta a szövetséget s 1619-ben beütött hazánkba. Itt nemcsak a protestánsok csatlakoztak hozzá, hanem a katolikusok is, akik a magyar

I. Rákóczi György.

alkotmány megsértése miatt voltak elégedetlenek. Bethlennek sikerült a király hadait az országból kiverni; mikor azonban értésére esett, hogy a császár leverte a cseheket, ő is hajlandó lett a kibékülésre s ekkor kötötte meg a *nikolsburgi békét* 1622-ben.

Németországban azonban tovább dúlt a háború. Mikor a császárnak sikerült már a német protestáns fejedelmeket leverni, Dánia protestáns fejedelme jött azok segélyére s mikor a dán királyt is kiszorította az országból, Gusztáv Adolf svéd király jött a protestánsok segélyére (1630). Ez két év alatt egész Németországból kiverte a császár hadait. Gusztáv Adolf 1632-ben a *lützeni* csatában elesett ugyan, de a svédek tovább is sikerrel folytatták az irtóháborút s mikor ezek kimerültek, a katolikus francia király jött a svédek és a protestánsok se-

gítségére s a háború ismét nagy kegyetlenséggel folyt tovább.

A szövetkezett franciák és svédek Bethlen utódját, I. Rákóczi György erdélyi fejedelmet is szövetségre szólították. Minthogy pedig hazánkban ez időtájt az elégtelenség megint nagy volt, Rákóczi fegyvert fogott III. Ferdinánd király ellen. Seregeihez megint az egész ország csatlakozott, miért sikerült is kiverni hazánk egész területéről a német hadakat. A minden oldalról szorongatott III. Ferdinánd csak úgy tudott magán segíteni, hogy gazdag ajándékokkal rávette a török udvart, hogy Rákóczit tiltsa el a hadakozástól. Így ő kénytelen volt 1645-ben megkötni a linci békét, mely szerint a protestánsoknak 90 templomot adtak vissza és újból biztosították vallásuk szabad gyakorlását, valamint az ország szabadságát is.

1648-ban ért véget a 30 éves nagy vallásháború Németországban s a protestánsok ott is szabad vallásgyakorlatot nyertek.

Szótár:

<i>vallásháború:</i> náboženská vojna.	<i>hajlandó:</i> náchylný.
<i>szövetség:</i> spojenie sa.	<i>siker:</i> prospech.
<i>megsérteni:</i> urazit.	<i>sikerülni:</i> podariť sa.
<i>dúlni:</i> zúriť.	<i>kegyetlenség:</i> nemilosrdnosť.
<i>palota:</i> zámok.	<i>ezidőtájt:</i> v tom čase.
<i>értésére adni:</i> dozvedeť sa.	<i>szorongatni:</i> stiskať.
	<i>rávenni:</i> nakloniť.

Kérdések: A protestánsok és katolikusok közötti harc mikor kezdődött? Kik szólítottak szövetségre a protestánsok? Mit tett Bethlen? Mi történt Németországban? Kik jöttek a protestánsok segítségére? Kik szólítottak szövetségre Rákóczit? Mit tett Rákóczi? Hogyan segített magán Ferdinánd? Mikor ért véget a 30 éves háború?

Török háborúk.

Az 1683. évben a török Bécsset akarta elfoglalni s azt erősen szorongatta, de a Lipót segítségére sietett Szobieszky János lengyel királytól csúfos vereséget szenvedett.

E nagy vereséggel kezdődött meg az a 16 esztendő nagy háború, mellyel a törököt hazánkból kiszorították. E háborúban Lipótnak szerencsés hadvezére Károly lothringiai herceg volt.

I. Lipót.

A nagy hadjárat első nagy diadala Buda várának visszavétele volt 1686-ban. Ezt követte a többi török kézen levő várak visszafoglalása, melyek között legnagyobbak voltak Pécs, Szeged és Székesfehérvár.

Azután a törökök mohácsi nagy veresége után (1687) következett Erdély

meghódolása. Még szerencsésebb fordulatot vett a török háború, mikor Lipót király Jenő szavojai herceget bizta meg hadainak vezetésével 1697-ben.

E jeles hadvezér benyomult a török területekre s több helyen szerencsével mérközött meg a törökökkel. 1697-ben pedig Zenta mellett a Tiszán átvonuló török szultánt meglepte és seregéből húszezret levágott s tízezet a Tisza hullámaiba kergetett, a szultánnak összes hadi szereit elvette, mire a

török békét kért, mely Karlócán meg is kötött 1698-ban.

E békében a török egész Magyarországról lemondott, egyedül Temesvárat és környékét tartotta meg. Azonban 18 évvel később Károly magyar király idejében ugyancsak a hős szavojai herceg Temesvárat is visszavette, s hazánk egész területéről kiszorította a törököt, sőt arra kényszerítette, hogy Moldva, Oláhország és Szerbia nagy részéről is lemondjon.

Később Jenő herceg halála után visszavette ugyan a török a moldvai, oláhországi és szerb területeket, de hazánk végkép megszabadult tőle.

Ez időtől fogva a török birodalom folyton hanyatlik. Ma már csak árnyéka hajdani nagyságának.

Szótár:

Bécs: Viedeň.

lengyel: polský.

hadjárat: válečné ťaženie.

herceg: knieža.

meglepni: prekvapit.

szorongatni: stiskať.

csúfos: špatný.

jeles: výtečný.

terület: okres.

környék: okolie.

hanyatlani: klesnúť.

mérkőzni: zápasit.

végkép: konečne.

árnyék: tóna.

hajdan: niekdajší.

Kérdések: Mit akart a török 1683-ban? Mivel kezdődött a 16 éves háború? Melyik volt az első nagy diadal? Ki lepté meg Zenta mellett a törököt? Mikor mondott le a török Magyarországról? Mikor vette vissza Temesvárt? Mi a török ma?

II. Frigyes.

Németország a 30 éves vallásháború után 32 kisebb-nagyobb fejedelemségből állott. A kisebbek közé tartozott a brandenburgi fejedelemség is, mely-

ből egy lángeszű uralkodó, II. Frigyes teremtette meg a mai hatalmas Poroszországot.

II. Frigyes atyjától csak két millió lélekkel bíró kis királyságot örökölt. Mikor III. Károly magyar király meghalt, ő volt az első, aki Mária Teréziát megtámadta; benyomult Sziléziába s azt egyszerűen

elfoglalta (1740). Az ő példáját követték Európa többi uralkodói, mikor a királynő örökét minden oldalról megtámadták.

Mária Teréziát a magyarok vitézsége megmentette ugyan ellenségeitől, de Frigyes hadvezéri lángeszé ellen hasztalan volt minden vitézség. A királyné kénytelen volt neki átengedni Szilézia nagy részét.

Mária Terézia azonban nem tudta elfeledni Sziléziát s ezért szövetségbe a franciákkal, az oroszokkal és számos német fejedelemmel, 1756-ban megpróbálta azt a kis Poroszország királyától visszavenni.

Azonban sem a magyarok vitézsége, sem a két hatalmas szövetséges seregei nem bírták a hét évig tartó háborúban Frigyeset megtörni. Bár nagy ütközeteket vesztett, még Berlint is elfoglalták tőle a magyar huszárok s bár országai roppantúl kimerültek: Frigyes hadvezéri lángeszével s találékonyságával mindig felülkerekedett. Addig folytatta a háborút, míg végre is ellenségei fáradtak belé. Mária Terézia kénytelen volt vele megkötni a békét s Sziléziát végkép átengedni neki.

II. (Nagy) Frigyes.

Frigyes nemcsak háborúban volt nagy, hanem a békében is. Amint a béke helyreállott, teljes erővel országainak helyreállításához látott s pár év alatt orszagát teljesen helyreállította.

Ez időben Lengyelország volt a legnagyobb szláv birodalom, azonban örökös belső viszálykodásai folytán teljes felbomlásnak indult. Nemessége folyton civódott egymás között s a rend az országban teljesen felfordult. A szomszéd országok Ausztria, Porosz- és Oroszország ezt kárörömmel nézték s mikor már a fejtelenség tetőpontra hágott, megragadták az alkalmat az ország feldarabolására (1772). Ausztria Galiciát foglalta el, Oroszország kapta a legnagyobb részt, míg a porosz király körülbelül akkora darabot foglalt el, mint a saját országa volt. Így erősödött és növekedett naggyá s emelkedett a többi német tartományok fölé a kis Poroszország.

Mária Terézia szobra Pozsonyban.

Szótár:

lángész: vysoký um.
teremteni: stvorit.
hasztalan: marne.
meztörni: zlomit.

kimerülni: vysilit.
örökség: dedictvo.
felülkerekedni: prevýšit.
helyrehozni: napravit.

felbomlani: rozpadnút sa. *tetőpont*: najvyšší stupeň.
fejtelenség: zmätok. *feldarabolás*: rozdrobit.
káröröm: škodoradosť. *körülbelül*: asi.

Kérdések: Miből állott Németország a 30 éves háború után? Ki teremtette meg Poroszországot? Ki támadta meg először Mária Teréziát? Ki mentette meg M. Teréziát? Mit akart visszavenni M. Terézia? Mivel kerekedett felül Frigyes? Milyen volt Frigyes a békében? Az időben melyik volt a legnagyobb szláv birodalom? Kik darabolták fel Lengyelországot?

A francia forradalom.

XIV. Lajos francia király és utódja XV. Lajos nagy háborúi, roppant pazarlásai és fényes udvartartása Franciaország minden jövedelmét felemésztették, sőt rendkívül nagy adósságokat is okoztak.

XVI. Lajos.

XVI. Lajos francia király kénytelen volt a nemzetgyűléstegybehívni, hogy segítsen a bajokon (1789). A gyűlés a bajok legfőbb okát abban látta, hogy az országos terheket csak a legszegényebb néposztály viseli, míg a gazdag nemesség és papság semmivel sem járul az országos kiadásokhoz. Ezért

eltörülte a nemesség kiváltságait, kimondta a polgárok egyenjogúságát a törvény előtt, a papság birtokait lefoglalta az állam részére s a papokat állami tisztviselőkné nyilvánította.

A roppant gazdag nemesség csak kényszerűségből egyezett a törvényekbe, titokban pedig arra ösz-

tökélte a királyt, hogy sereget vonjon Páris köré s a nemzetgyűlést kergesse szét. Mikor erről a párisi nép értesült, megrohanta a királyi palotát, fogságba helyezte a királyi családot s azokat a nemeseket is, kiket a nép ellenségének gondolt. Ezután a sokáig és sokat szenvedett nép hallatlan kegyetlenségekre ragadtatta magát. A királyságot eltörülte s helyébe a köztársaságot állította fel; az egész királyi családot vérpadra hurcolta, az elfogott nemeseket lemészárolta s ezután napról-napra tömegesen vitette a gyanúsakat a vérpadra.

Ezen rémes dolgok hallatára a szomszédos országok uralkodói, s legelőbb Ferenc magyar király, aki a szerencsétlen XVI. Lajosnak sógora s a lefejezett Mária Antoinette királynőnek testvére volt,

Mária Antoinette.

háborúval támadták meg a franciákat. Azonban a nemzetgyűlés által fellelkesített nemzet diadalt aratott valamennyi ellenségén. Az ellene küldött seregeket leverte, sőt benyomult ellenségei földjére is és kényszerítette azokat, hogy a köztársaságot elismerjék, sőt nagy területeket engedjenek át a franciáknak.

Ily szemmeláthatólag mutatta be a francia nemzet, hogy az a nép, melyet a szabadság érzete lelkesít, meg tudja védeni hazáját az egész világgal szemben.

Szótár:

forradalom: revolúcia.

pazarlás: márnenie.

nemzetgyűlés: národné.

shromaždenie.

néposztály: ľudová trieda.

egyenjogság: rovnoprávnosť.

jövedelem: dôchodok.

felemészt: stroviť.

adósság: dlh.

teher: ťarcha.

hozzájárulni: prispieť.

tisztviselő: úradník.

kiváltság: výsada.

vérpad: márnisko.

tömegesen: hromadne.

szemmelláthatólag: viditelne.

ösztökél: popúdzaf.

nemesség: zemanstvo, šľachta.

hallatlan: neslýchaný.

köztársaság: republika.

lefejezni: stať.

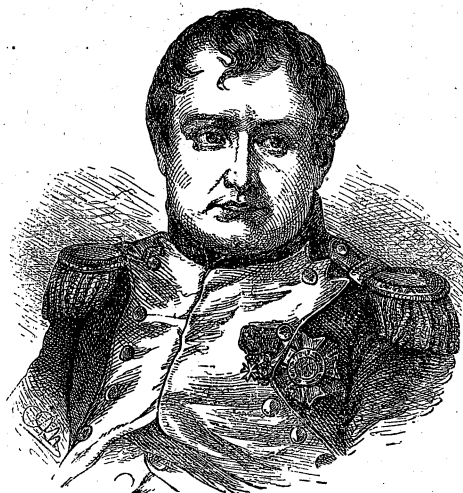
fellelkesített: oduševnený.

benyomulni: vtrhnúť.

éretet: cit.

szemben: oproti.

Kérdések: Mi emésztette fel Franciaország jövedelmét? Mit hívott össze XVI. Lajos? Miben látta a gyűlés a baj okát? Mit törölt el a gyűlés? Mire ösztökélte a nemesség a királyt? Mit tett a párisi nép? Ki támadta meg a franciákat? Ki aratott diadalt? Mit mutatott meg a francia nemzet?

Napoleon.

I. Napoleon.

A győzelmes francia seregekkel a legnagyobb diadalokat egy 30 éves fiatal tábornok, Napoleon aratta. Ő egy korzikai ügyvédnek a fia volt s a katonai pályára készült. A francia köztársaság harcaiban korán kitűnt s már 27 éves korában a franciák olaszországi hadseregének fővezére volt.

Honfitársai e vitéz katonát a köztársaság élére állították; ő azonban nem érte be e méltósággal, hanem megbuktatta a köztársaságot s magát császárrá választotta (1804). Azonban a hadi szerencse által a trónra emelt császár egész Európa békéjét felzavarta. Nem volt Európának olyan országa, mellyel háborút ne viselt volna s mindig győzedelmesen.

A legvéresebb harcokat Ferenc magyar király és német császár küzdötte a franciákkal és Napoleon minden olaszországi és németalföldi birtokait (Belgiumot) elvette tőle s őt Németországból is kiszorította. Ferenc le is mondott a német császári címről s 1804-ben felvette az *ausztriai császári* címet, melyet utódjai máig is viselnek.

Hogy Ferenc e nagy veszteségek ellenére fentarthatta magát, főleg a magyar nemzet hűségének és áldozatkészségének köszönhető. Minden esztendőben 40—50 ezrenként szolgáltatta neki hazánk a katonákat s azok fentartására számos milliót fizetett. Sőt 1809-ben hazánk is színtere lett a háborúnak, mert Napoleon seregei egész Győrre nyomultak elő. Ez alkalommal történt az utolsó nemesi felkelés is, s bár a nemesség sok vitézséget tanúsított, Napoleon gyakorlott hadai előtt meg nem állhatott.

A győzelmes Napoleon felszólította a magyar nem-

Ferenc császár és király.

zetet, hogy szakadjon el Ausztriától s Rákos mezején válasszon magának tetszés szerinti királyt; azonban a nemzetet hűségében megingatni nem tudta.

Mikor Napoleon már csaknem fél Európát elfoglalta, Oroszországgal tűzött össze. 235,000 emberrel támadta meg Oroszországot s ellenállhatlan erővel nyomult elő egész Moszkváig. Katonái azonban a beállt zord hidegben százával, sőt ezrével fagytak meg s hullottak el. Az oroszok azután tömegesen gyilkolták a félig fagyott katonákat. Így seregének csak romjai kerültek vissza hazájukba. A szerencsétlen hadjárat hírére Európa valamennyi népe fegyvert ragadt a zsarnok ellen s egyesült erővel sikerült őt legyőzni (1814) s egy évvel később Szent Ilona szigetére zárni, hol mint fogoly végezte életét (1821).

Szótár:

tanúsítani: dokázaf.

összetűzni: pochytiť sa.

mégfagyni: zmrznúť.

zsarnok: tyrann.

ügyvéd: fiškál, pravotár.

pálya: dráha.

Olaszország: Taliansko.

megbuktatni: zruťiť.

felzavarni: pomúťiť

Németalföld: Nizozemsko.

áldozatkész: obetavý.

színtér: javište.

gyakorlott: cvičený.

elszakadni: odtrhnúť.

megingatni: pohýbať.

zord: drsný.

sziget: ostrov.

Kérdések: Ki aratta a francia seregekkel a legnagyobb diadalt? Ki volt Napoleon? Honfőitársai hová állították őt? Mit zavart fel Napoleon? Ki küzdötte a franciákkal a legvéresebb harcokat? Mikor vette fel Ferenc az ausztriai császári címet? Mit köszönhetett Ferenc a magyarok hűségének? Mikor történt az utolsó nemesi felkelés? Mire szólította fel Napoleon a magyarokat? Mi lett Napoleon vége?

Újabbkori találmányok.

A nagy francia háborúk után néhány fontos találmány rövid idő alatt az egész emberiség életviszonyait átalakította.

Az angol Watt János feltalálta az első gőzgépet, az amerikai Fulton Róbert az első gőzhajót (1807), az angol Stephenson György a gőzkocsit (1812), és a német Soemmering a villamos távirót. Ezeknek a találmányoknak a társadalom minden osztályára ropant átalakító hatásuk lett.

Míg a gőzgépek nem voltak, a legterhesebb munkákat is emberi és állati erővel végezték. Amint a gőzgépek elterjedtek, az emberi munka felszabadult s az olyan cikkek előállítására, melyekhez gépeket alkalmaztak, vagyis amelyekre gyárat állítottak (például ruhaneműek, posztófélék), negyed, sőt tizedrész árra estek le s így hamar elterjedtek. A gőzhajókkal és a gőzkocsikkal vagyis vasutakon a legtávolabbi helyek rövid idő alatt megközelíthetők lettek s a terményeket onnét, hol azok olcsón voltak kaphatók, a világ minden részébe elszállították. Így a ruhakelmék ára 30—40 koronáról 6—8 koronára szállott le s azokat a szegény ember is megszerezhetette. Azelőtt ha valahol sok gabona termett, annak alig volt értéke, mert elszállítani nem lehetett, de ha terméketlen év volt, éhínség ütött ki, mivel távolról nem lehetett oda elegendő élelmet szállítani. Most mindez megváltozott, mivel a gőzösekkel a világ legtávolabbi részéről is olcsó élelmiszerekkel lehet ellátni a világ bármely pontját. Előbb a távoli ország- vagy világrészekből hetek, sőt hónapok mulva érkezett valamely hír, ma

a táviróval egy óra alatt tudni lehet, ha a világ legtávolabbi részében valami fontosabb esemény történik.

Ezen fontos találmányok néhány év alatt átalakították az ipart, kereskedelmet, valamint az emberek életmódját is. Más lett a ruházkodás, más az ételmezés.

Mindezen újításokból azonban 1825-ig hazánkba semmi sem jutott el. A világ nagyot haladt előre s mi elmaradtunk. Széchenyi Istvánnak örök érdeme, hogy az 1825-től 1848-ig eltelt időben megismertette nemzetünket a külföld ezen nagy vívmányaival, azoknak nagy részét nálunk be is vezette s ezzel országunk haladásának az alapját megvetette.

Szótár:

<i>átalakítani:</i> pretvorit.	<i>gyár:</i> dielňa.
<i>társadalom:</i> spoločnosť.	<i>vasut:</i> zeleznica.
<i>megközelíthető:</i> prístupný.	<i>szállott le:</i> klesla.
<i>megszerez:</i> zaopatrit.	<i>gabona:</i> zbožie.
<i>újítás:</i> obnovenie.	<i>éhinség:</i> hlad.
<i>életviszonyok:</i> životné pomery.	<i>gőzös:</i> parník.
<i>gőzgép:</i> parný stroj.	<i>élelmiszer:</i> potravný článok.
<i>gőzhajó:</i> parná loď.	<i>életmód:</i> spôsob života.
<i>gőzkocsi:</i> parný voz.	<i>ruházkodás:</i> šatenie.
<i>villam:</i> elektrina.	<i>ételmezés:</i> ztravovanie.
<i>táviró:</i> telegraf.	<i>érdem:</i> zásluha.
	<i>vívmány:</i> v ýdobytkok.

Kérdések: Mi változtatta át az emberek életviszonyait? Ki találta fel a gőzgépet? a gőzhajót? a gőzkocsit? a villamos távirót? A gőzgépek elterjedésével mi szabadult fel? Mivel lettek megközelíthetők a távoli helyek? Mi minden változott meg? Mi alakította át az ipart és kereskedelmet? Ki ismertette meg nemzetünket e vívmányokkal?

Mai alkotmányunk megállapítása.

Minthogy a bécsi kormány az osztrák tartományokat tetszése szerint adóztathatta, holott nálunk csak az országgyűlés beleegyezésével vehetett ki adót, oda törekedett, hogy a mi rovásunkra gazdagítsa az osztrák tartományokat. Ezért vette körül hazánkat vámokkal s nem engedte nálunk az ipart és kereskedelmet felvirágozni, hanem arra kényszerített bennünket, hogy mindent Ausztriától vásároljunk készpénzen.

A magyar országgyűlések mindent elkövettek ezen tűrhetetlen állapot megváltoztatására, de eredmény nélkül, mert az ellenséges bécsi kormány minden javítást megakadályozott.

Mindez nagyon elkeserítette az országot s

általánossá tette az óhajtást, hogy a bécsi kormánytól szabaduljunk és magyar nemzeti kormányt állítsunk fel. Ezért mikor Kossuth Lajos az 1848-ki pozsonyi országgyűlésen fellépett törvényjavaslataival, azokat az országgyűlés minden vitatkozás nélkül elfogadta s szentesítés végett a király elé terjesztette. V. Ferdinánd a törvényeket szentesítette és Batthyány Lajos grófot nevezte ki hazánk első miniszterelnökévé.

A szentesített törvények között a legfontosabbak voltak: hogy jövőre ne csak a nemesség küldjön képviselőket az országgyűlésre, hanem azokat a nem-

Gróf Batthyány Lajos.

zet minden polgára válassza, vagyis hogy az országgyűlés népképviselési országgyűlés legyen; hogy az országot felelős miniszterium kormányozza; hogy a jobbagyak felszabadíttatnak a robot és kilencedfizetés alól s az ország összes terheit a nemesek és nem-nemesek jövedelmük arányában egyformán viselik; hogy a sajtó szabad lesz és hogy a keresztény választások egyenlő joggal birjanak.

Ezek voltak azon nevezetes törvények, melyek hazánk valamennyi polgárát a törvény előtt egyenjogúvá tették s ezek képezik alkotmányunk alapját a mai napig.

Szótár:

megállapítani: ustálit.

osztrák: rakúsky.

adót kivetni: vyhodit daň.

vám: mýto; tridsiatok.

tűrhetetlen: neznesiteľný.

javítás: náprava.

törvényjavaslat: zákonny
návrh.

vitatkozás: dišputa.

beleegyezés: privolenie.

rovás: úkor.

készpénz: hotový peniaz.

elkövetni: vykonať.

felelős: zodpovedný.

miniszterelnök: ministerský
predseda.

szentesítés: sankcia.

népképviselés: zástupníctvo
ľudu.

arány: priemer.

sajtó: tlač.

nevezetes: významný.

kormányozni: vladárit.

Kérdések: Mire törekedett a bécsi kormány? Mire kényszerített bennünket? Mit tettek az országgyűlések? Mit óhajtott a nemzet? Hogyan fogadta el az országgyűlés Kossuth javaslatait? Ki volt az első miniszterelnök? Melyek voltak a legfontosabb törvények? Mit képeznek e törvények?

Az elnyomatás ideje s a kiegyezés.

Mikor Ausztria 1849-ben az orosz hadak segítségével leverte vitéz honvédeinket, a legrémesebb önkényuralmat hozta be hazánkba. Katonasággal és

német hivatalnokokkal árasztotta el az országot, minden szabadságot elnyomott s a magyar törvényeket felfüggesztette. Azonban az elnyomatás miatt Ausztria is sokat veszített. Katonáit nem vihette ki az országból s ezért amint háborúba keveredett (olasz, francia, később porosz háború) nagy vereségeket szenvedett.

Azonban e hadjáratokból megtanulta, hogy a népek leigázásával erős államot alakítani nem lehet. Ezért most már kísérleteket tett a magyarok kibékítésére.

Első ilyen kísérlete volt a magyarokat bevinni a raikszrátba (osztrák-országgyűlésbe), de mivel a nemzet ebbe belemenni nem akart, kénytelen volt 1861-ben összehívni a magyar országgyűlést. Itt a Deák Ferenc által vezetett többség a kibékülés feltételül azt kívánta, hogy a király állítsa vissza az 1848-iki törvényeket. Minthogy ebbe a bécsi kormány nem akart beleegyezni, az országgyűlést feloszlatták s a kibékülésből nem lett semmi. Az önkényuralom hazánkban továbbra is fennmaradt.

Azonban a helyzet tarthatatlanságát Ausztria annyira érezte, hogy 1865-ben újra összehívta a magyar országgyűlést. Mielőtt azonban a kiegyezés megtörténhetett volna, Ausztria háborúba keveredett a poroszokkal és az olaszokkal is. Königräcnél az osztrák hadak roppant vereséget szenvedtek a poroszoktól, mire maga felséges királyunk vette kezébe a kiegyezést. Fölhivatta Bécsbe Deák Ferencet, meghallgatta az ország kívánságait s miután kijelentette, hogy azokba beleegyezik, a kiegyezés megtörtént (1867).

Eszerint az 1848-iki törvények újra érvénybe léptek, a magyar kormány gróf Andrássy Gyula elnöklete alatt ki lett nevezve s az Ausztriával fennálló közös ügyek elintézésére az osztrák és a magyar

országgyűlés egy bizottságot (delegatiót) küld ki s a két ország az *Osztrák és Magyar monarchia* nevet vette fel. Ő felsége I. Ferenc József dicsőségesen uralkodó királyunk pedig megkoronáztatott és esküt tett úgy a maga, mint utódjai nevében, hogy a magyar alkotmányt fentartja s aszerint fogja kormányozni hazánkat.

Szótár:

elnyomatás: potlačenie.

kiegyezés: vyrovnanie.

legrémesebb: najstrašnejši.

elárasztani: zaplaviť.

keveredni: zamiešať.

alakítani: utvoriť.

kibékülés: pomerenie.

felfüggeszteni: vyzdvihnúť.

kísérletet tenni: pokus robiť.

feloszlatni: rozohnať.

felséges: velebný; vznešený.

kijelenteni: vyjaviť; oznámiť.

aszerint: podľa toho.

beleegyezni: privoliť.

tarthatatlan: neudržateľný.

kinevezve: vymenovaný.

fennálló: jestvujúci.

bizottság: výbor.

eskü: prisaha.

kivánság: žiadosť.

Kérdések: A honvédek leverése után mit hozott be hazánkba Ausztria? Mivel árasztotta el az országot? Miért szenvedett Ausztria vereségeket? Mit tanult Ausztria a hadjáratokból? Milyen kísérleteket tett a magyarok kibékítésére? Mit kívánt a magyar országgyűlés? Kikkel keveredett Ausztria háborúba? Ki vette kezébe a kiegyezést? Mikor történt meg a kiegyezés? Miből állott a kiegyezés?

A kiegyezés következményei s a legújabb események.

A kiegyezéssel nagy feladatok és terhek szakadtak az ország nyakába. A közélet minden ága el volt hanyagolva s százados mulasztásokat kellett pótolni. Több ezer község volt olyan, amelyben nem volt iskola s csak elvétve akadt egy-egy felnőtt ember, aki olvasni-írni tudott. A termőföldek nagy részét legelőnek használták; az országutak el voltak hanyag-

golva, vasút kevés volt, a kereskedelem, ipar pangott, gyárat sehol se lehetett látni s városainkban csak elvétve volt látható szép épület. Ami szép és hasznos intézmény van most hazánkban, azt mind 1867 óta állítottuk s azok legtöbbje a kormány támogatásával jött létre. Annak, hogy a nemzet maga intézhette ügyeit, minden irányban a legörvendetesebb fejlődés volt a következménye. — Adja Isten, hogy jövőben is így legyen s hogy hazánk visszaszerzett alkotmányának védelme alatt biztos lépésekkel haladjon a fejlődés útján tovább is.

Szótár :

<i>közélet</i> : verejný život.	<i>támogatás</i> : podporovanie.
<i>elhanyagolni</i> : zanedbať.	<i>létre jön</i> : povstať; uskutoč-
<i>mulasztás</i> : premeškание.	nít.
<i>pótolni</i> : nahradit.	<i>fejlődés</i> : vyvinovanie.
<i>elvétve</i> : zriedka; tu i tu.	<i>felnőtt</i> : odrastený.
<i>pangani</i> : trčať; trpeť.	<i>intézmény</i> : ustanovizeň.

Kérdések : A kiegyezéssel mi szakadt az ország nyakába? Milyen volt a közélet? Milyenek voltak a községek? a termőföldek? az országutak? vasutak? Hogyan jöttek létre a hasznos intézmények? A fejlődés minek volt következménye?

TARTALOM.

		Lap
	A magyarok	3
	A magyarok belélete	5
	A honfoglalás	6
	A pogányság kora	7
5.	A kereszténység fölvétele	8
	A magyar alkotmány megalapítása	9
	Szent László	10
	A tatár pusztítás	11
	Hazánk fénykora	14
10	Hunyadi János	16
	Mátyás király	17
	A mohácsi vész	18
	A mohácsi vész után	20
	A magyar hősök a török időből	21
15.	Bethlen Gábor	23
	Pázmány Péter	24
	Az ország egyesítése	25
	Rákóczi Ferenc szabadságharca	26
	III. Károly	27
20	Mária Terézia	28
	Széchenyi István	30
	Kossuth Lajos	31
	Deák Ferenc. I. Ferenc József és Erzsébet királyné	33
24.	A magyar nemzet történetének rövid áttekintése a mohácsi vészig	36
	A mohácsi vész következményei	38
	A könyvnyomás és Amerika felfedezése	40
	Török hódoltság	43
	Az erdélyi fejedelemség	45
	A protestáns vallás	46
	Harcok az alkotmány- és vallásszabadságért	47
	A 30 éves vallásháború	49
	Török háborúk	52
	II. Frigyes	53
	A francia forradalom	56
	Napoleon	58
	Újabbkori találmányok	61
	Mai alkotmányunk megállapítása	63
	Az elnyomatás ideje s a kiegyezés	64
	A kiegyezés következményei s a legújabb események	66

BENEDEK ELEK KIS KÖNYVTÁRÁNAK

piros egyszíveszonnkötésű

kiadása.

Benedek Elek e vállalatát nemcsak a legnépszerűbb, de egyúttal a legjobb ifjúsági vállalat iródmunkában. Kötetel már külsejükkel, a szemnek létszó, derűs, színes kötésükkel, esinos nyomdai kiállításukkal is megnyerik az ifjú olvasót, tartalmuk pedig színe-jáva annak, a mit legjobb íróink az ifjúság számára írtak.

Regék az északi tenger mellől és egyéb mesék. Ara 2 korona. Tartalom: *Szeretelmégyi Móciár J.* Regék az északi tenger mellől. — *Luz T.* Mesék. — *Lándor T.* Macskavár és egyéb mesék.

Rajzok a diákéletből. Ara 1 kor. 50 fill. Tartalom: *Gaal Mózes.* Az urfi. — *Teveli Mihály.* Mosolygó arcok.

Mesék és történetek. Ara 3 K. Tartalom: *Lengyel L.* Történetek, mesék. *Gyulayné Baksar Julia.* Tündérmesék. — *Gaal M.* Vig elbeszélések. — *Bánfi J.* Regék és mesék.

Gyermekek és öregek. Ara 1 kor. 50 fill. Tartalom: Budapesti gyermekek. — Történetek öreg emberekről.

Falusi történetek. Ara 2 kor. Tartalom: *Gaal M.* Falusi történetek. — *Londesi E.* Egy falusi tanító naplójából. — *Csulak L.* Három nap története. — *Egri Gy.* Erdőn és mezőn.

Olthon és idegenben. Ara 2 kor. 50 fill. Tartalom: *Csulak L.* Székelyföldön. — *Palásthy M.* A jó barátok. — *Cserő A.* Az igazság diadala. — *Egri Gy.* Bohókás történetek. — *Várdányi.* Apróbb elbeszélések.

A magas, Tatra hazájában. Három debreczeni diák utazása. Írta *Kolumbán Eszter.* Ara 2 korona.

Történetek az iskolából. Ara 3 korona. Tartalom: *Boboz A.* Történetek az iskolából. — *Csulak L.* Mikor iskolába járunk. — *Teveli M.* A zászló. — *Aranyzsinó Bendi.*

Színművek és elbeszélések. Ara 2 K. 50 fill. Tartalom: *Gaal M. né.* Két ifjúsági színmű. — *Pintér A.* Leánykák. — *Mosdósy Imre.* Ut az ingoványon. — *Marcellus.* Virág Jankó.

Útravaló. Ara 2 korona. Tartalom: *Mosdósy Imre.* Útravaló. — Egy kalap története. — Az eskü.

Történeli elbeszélések. Ara 2 korona. Tartalom: *Benedek Elek.* Történeli elbeszélések. — *Jókai Mór.* A király könyve. — *Negyházi történetek.* — *Mosdósy Imre.* Ut az ingoványon. — *Király Gy.* Két lány. — *Baróthy Lenke és egyéb történetek.* Ara 3 korona. Tartalom: *Lengyel L.* Baróthy Lenke. — *Tutczák Anna.* Bletképek. — *Köveczényi Imre.* Kávécsiszony és egyéb történetek. — *Palásthy M.* Hős leányok.

Pogány magyarok és egyéb történetek. Ara 2 korona. Tartalom: *Király Gy.* Pogány magyarok. — *Tábori L.* A földvári szütyák. — *Sziklay J.* Hans Istok.

Magyar levegő. Ara 2 K. Tartalom: *Lengyel L.* Laura. A magyar levegő. — Az új élet. **Jókai Mór kisebb művei.** Ara 2 kor. Tartalom: Jókai Mór kisebb művei. — A cseregyermek.

Székely lakodalom és történetek. Ara 2 korona. Tartalom: *Benedek Elek.* Székely lakodalom. — *Mesék és történetek.* — *Várhegyi Zoltán.*

Erdő-mező világa. Ara 1 korona 50 fill. Tartalom: *Mörtöz Zs.* Erdő-mező világa. — A suska meg a sásfüke.

Régmúlt idők. Ara 1 kor. 50 fill. Tartalom: *Sárdányi.* Régmúlt idők. — Elpusztult birodalom.

A Hajduság. Ara 1 K. 50 f. Tartalom: *Székely Béla.* A Hajduság. — *Debreczen és Hortobágy.* **Hazánk földje.** Ara 2 K. Tartalom: *Kolumbán.* A Barcaság. — *Utazás a Vág völgyén.*

U

18 5806

TYPE ENCLAVE

From the collection of the U.S. Army, Department of the Army

- 1. Don Jackson, in uniform, at Alaska State University, Anchorage, Alaska.
- 2. All hands, with a full complement of crew, from other landings, Alaska, Alaska.
- 3. Crew of the Alaska State University, Alaska, Alaska.
- 4. All hands, Alaska State University, Alaska, Alaska.
- 5. Alaska State University, Alaska, Alaska.
- 6. Alaska State University, Alaska, Alaska.
- 7. Alaska State University, Alaska, Alaska.
- 8. Alaska State University, Alaska, Alaska.
- 9. Alaska State University, Alaska, Alaska.
- 10. Alaska State University, Alaska, Alaska.

11. Alaska State University, Alaska, Alaska.

12. Alaska State University, Alaska, Alaska.

13. Alaska State University, Alaska, Alaska.

14. Alaska State University, Alaska, Alaska.

15. Alaska State University, Alaska, Alaska.

16. Alaska State University, Alaska, Alaska.

17. Alaska State University, Alaska, Alaska.

18. Alaska State University, Alaska, Alaska.

19. Alaska State University, Alaska, Alaska.

20. Alaska State University, Alaska, Alaska.